

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra regionálního managementu a práva

Diplomová práce

Právní a účetní aspekty kurzových rizik

Vypracovala: Daniela Plhalová
Vedoucí práce: Ing. Martina Krásnická, Ph.D. LL.M.

České Budějovice 2022

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Daniela PLHALOVÁ
Osobní číslo: E19574
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku
Téma práce: Právní a účetní aspekty kurzových rizik
Zadávající katedra: Katedra regionálního managementu a práva

Zásady pro vypracování

Cíl:

Kurzová rizika jsou v podnikové praxi v ČR stále významným faktorem, kterým je třeba se zabývat. Cílem práce je popsat a vysvětlit jejich dopad do účetnictví podniku, a to s ohledem na možné právní nástroje jejich zajištění.

Rámcový postup zpracování:

1. Měření a řízení kurzového rizika.
2. Externí a interní metody zajištění rizika.
3. Právní aspekty kurzových rizik.
4. Účetní aspekty kurzových rizik.

I. Summary + Keywords v anglickém jazyce.

II. Seznam literatury.

III. Seznam obrázků, tabulek a grafů.

IV. Seznam příloh.

V. Přílohy.

Rozsah pracovní zprávy: 50 – 60 stran

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

Hommaifar, G. A., (2004), Managing Global Financial and Foreign Exchange Rate Risk. USA: John Wiley & Sons.

Jílek, J., (2013), Finance v globální ekonomice II: Měnová a kurzová politika. Praha: Grada Publishing a.s.

Jílek, J., Svobodová, J., (2013), Účetnictví podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví 2013. Praha: Grada Publishing a.s.

Machková, H., Čermohávková, E., Sato, A., Kolektiv, (2014), Mezinárodní obchodní operace: 6., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada

Publishing a.s.

Piersanti, G., (2012). The Macroeconomic Theory of Exchange Rate Crises. Oxford: OUP Oxford.

Vlachý, J., (2006). Řízení finančních rizik. Praha: Vysoká škola finanční a správní, Eupress.

Sudacevski, M. (2017). FOREIGN CURRENCY RISK HEDGING. Challenges of the Knowledge Society, , 742-746. Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/1973331324?accountid=9646>

Čosović, V. (2018). The Importance of the Foreign Currency Clause in Foreign Business Transactions. Paper presented at FINIZ 2018 – The Role of Financial and Non-Financial Reporting in Responsible Business Operation. doi:10.15308/finiz-2018-68-72

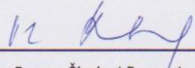
Z důvodu sloučení Katedry práva s Katedrou regionálního managementu přechází práce pod Katedru regionálního managementu a práva.

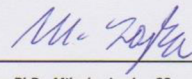
Vedoucí diplomové práce: **Ing. Martina Krásnická, Ph.D., LL.M.**
Katedra regionálního managementu a práva

Datum zadání diplomové práce: **22. února 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **16. dubna 2021**

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Dr. Ing. Dagmar Škodová Parmová
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Lapka, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 22. února 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 12. 4. 2022

.....

Daniela Plhalová

Obsah

1	ÚVOD	3
2	MĚNOVÉ KURZY A MĚNOVÉ TRHY	4
2.1	Měnový trh	4
2.2	Měnový kurz	5
2.3	Kurzový rozdíl	5
3	KURZOVÁ RIZIKA	6
3.1	Devizová pozice a devizová expozice	6
3.2	Měření rizika	8
3.3	Řízení rizika	9
4	EXTERNÍ A INTERNÍ METODY ZAJIŠTĚNÍ RIZIKA	10
4.1	Externí metody zajištění rizika	10
4.1.1	Forward	10
4.1.2	Futures	11
4.1.3	Swap	11
4.1.4	Opce	11
4.2	Interní metody zajištění rizika	13
4.2.1	Netting.....	13
4.2.2	Matching	13
4.2.3	Leading a lagging	14
4.2.4	Měnová diverzifikace	14
4.2.5	Cenová politika	14
4.2.6	Měnová doložka	14
5	PRÁVNÍ A ÚČETNÍ ASPEKTY KURZOVÝCH RIZIK	16
5.1	Právní aspekty kurzových rozdílů	16
5.1.1	Zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb.	16
5.1.2	Vyhláška č. 500/2002	16
5.1.3	Český účetní standard č. 006 Kurzové rozdíly	17
5.2	Právní aspekty zajištění kurzových rizik	18
5.2.1	Finanční deriváty	18
5.2.2	Funkční měna	19
5.2.3	Měnová doložka	20
5.2.4	Započtení.....	20
5.2.5	Cizoměnové pohledávky s opravnou položkou	20
5.3	Účetní aspekty kurzových rizik	21
5.3.1	Účtování o kurzových rozdílech.....	22
5.3.2	Účtování o finančních derivátech.....	23
6	CÍL A METODIKA	28
7	ZPŮSOBY ZAJIŠŤOVÁNÍ KURZOVÝCH RIZIK V ČR	30
7.1	Instituce zprostředkující zajištění kurzových rizik	30
7.2	Aplikace E-Start	32
8	ZPŮSOBY ZAJIŠTĚNÍ VYBRANÉHO PODNIKU	34
8.1	Základní informace o podniku	34
8.2	1. případ – spotový obchod	34
8.2.1	Reálná ztráta/zisk v případě, že by se společnost nezajišťovala	34
8.2.2	Zajištění	35
8.2.3	Propočet aplikace E-start	36
8.3	2. případ – devizový swap	40
8.3.1	Reálná ztráta/zisk v případě, že by se společnost nezajišťovala	40
8.3.2	Zajištění	41
8.3.3	Propočet aplikace E-start	42

8.4	<i>Měnová doložka - příklad</i>	46
9	ZÁVĚR	50
	SUMMARY	52
	SEZNAM LITERATURY	53

1 Úvod

V dnešní době, kdy je ekonomika velmi globalizovaná, je přirozená vzájemná obchodní spolupráce napříč různými státy z celého světa. Téměř každá země disponuje speciálními komoditami, ať už jde o různé druhy zboží nebo například technologie, a tak je přirozené, že je nabízejí státům, které je nemají. Ostatní státy mohou zase nabízet jiné komodity nebo je mnohdy výhodnější pořízení zboží a služeb z jiného státu než z tuzemska. Možností je mnoho, ekonomiky jsou otevřené a obchodníci si mohou vybírat z nejrůznějších států z celého světa.

S obchodováním přes hranice jdou ruku v ruce různé aspekty, které vzájemné obchodní spolupráce ovlivňují. V každém státě mohou panovat odlišné systémy zdanění, zákony, a především se může vyskytovat jiná měna. Tím dochází ke vzniku kurzových rozdílů a kurzových rizik, se kterými se musí každý podnik vypořádat. Kurzové rozdíly zasahují do účetnictví a na kurzová rizika musí brát podnik zřetel během svého hospodaření.

Cílem diplomové práce je popsat a vysvětlit dopad kurzových rizik do účetnictví podniku, a to s ohledem na možné právní nástroje jejich zajištění.

Úvodní část práce je teoretická, jenž seznamuje čtenáře se základními pojmy z oblasti problematiky kurzových rozdílů, kurzových rizik a způsoby jejich řízení a zajištění. Pojednává se zde jednak o způsobu účtování v souvislosti s přeshraničním obchodem, jednak o právních úpravách v rámci přeshraničního obchodního styku.

Praktická část práce se zabývá skutečnými obchodními kontrakty. Věnuje se zkoumání dvou reálných uzavřených kontraktů vybraného podniku. Kurzové riziko je zde zachyceno a analyzováno za pomoci aplikace E-Start takzvanou kalkulačkou kurzových rizik. Na daných příkladech je také demonstrován dopad do účetnictví, a to zachycením jednotlivých účetních případů na příslušné účty. Jeden z kontraktu je pak použit pro výpočet měnové doložky, která je pak také promítnuta do účetnictví.

2 Měnové kurzy a měnové trhy

Obchodní transakce, jež jsou v naší každodenní zkušenosti nejběžnější, se odehrávají jako vnitřní obchod, probíhají mezi prodávajícím a kupujícím, kteří mají oba sídlo v České republice. Jednou z význačných charakteristik české ekonomiky je však vysoká míra otevřenosti, velký podíl zahraničněobchodních transakcí. Definiční vlastnost zahraničně obchodních transakcí, totiž že obchodní transakce probíhá přes hranici států, s sebou nese významná specifika proti vnitrostátním, meziregionálním obchodním transakcím. (Kalinová, Klíma, 2012)

Kalinová a Klíma dále uvádějí, že dobře viditelnou specifikou zahraničněobchodní transakce je rozdílnost měny v zemi prodávajícího a měny v zemi kupujícího, respektive jedné, případně obou těchto měn od měny, v níž se zahraničněobchodní transakce realizuje. Hlavním důsledkem rozdílnosti měn je, že do obchodní transakce vstupuje kurzové riziko – riziko ztrát v případě nepříznivého vývoje měnových relací. (Kalinová, Klíma, 2012)

2.1 Měnový trh

Z pohledu exportujících a importujících firem plní devizový trh dvě hlavní úlohy: realizaci transferu kupní síly jedné měny do druhé a zajištění proti měnovému (resp. kurzovému) riziku. Importéři nakupují devizy za účelem úhrady svých závazků do zahraničí. Exportéři naopak prodávají na devizovém trhu devizy při konverzi svých devizových inkas do domácí měny. Některé operace na devizovém trhu jim umožňují rovněž zajištění pohledávek a závazků proti riziku z pohybu devizových kurzů. (Durčáková, Mandel, 2016)

Na měnovém trhu okamžik vypořádání vede k rozdělení měnového trhu na:

- spotový měnový trh a
- derivátový měnový trh.

Na spotovém měnovém trhu je vypořádání obvykle provedeno do dvou pracovních dnů (T+2) a na derivátovém měnovém trhu později. Na spotovém trhu se používá spotový měnový kurz a na trhu s měnovými forwardy se používá forwardový měnový kurz. (Jílek, 2013)

2.2 Měnový kurz

Spojuje vnitřní ekonomiku země s vnějším okolím a zprostředkovává tak vliv vnějších ekonomických vztahů na domácí ekonomické procesy. Jeho výše je ovlivněna jak chováním a očekáváním subjektů na devizovém trhu, tak i fundamentálními faktory, mezi které patří stav platební bilance, inflační a úrokový diferenciál, peněžní zásoba či tempo růstu národního důchodu. (*Řezňáková a kol., 2010*)

Měnový kurz se stanoví na měnovém trhu. Na tomto trhu se kupují a prodávají měny. Měnový kurz je poměr výměny dvou měn (tj. zejména bankovního vkladu v jedné měně za bankovní vklad v jiné měně). Je to cena jedné měny vyjádřená v jiné měně. (*Jilek, 2013*)

Spotový kurz

Spotový (promptní) kurz je cena, za kterou se obchodují devizy s termínem dodání do dvou obchodních dnů. Působí tedy mimo jiné jako přepočtová kvantitativní veličina, která umožňuje přepočítat hodnoty v zahraniční měně do měny domácí. (tzv. přepočítací efekt devizového kurzu). (*Řezňáková a kol., 2010*)

Forwardový kurz

Forwardový měnový kurz je kotace měnového kurzu měnového forwardového kontraktu, tj. kontraktu, u něhož vypořádání převyšuje vypořádání spotového měnové kontraktu (tj. převyšuje obvykle T+2). Používá se tedy na trhu s měnovými forwardy. Forwardový měnový kurz bere v úvahu úrokový diferenciál mezi měnami a stanoví se podle vztahu pro úrokovou paritu. (*Jilek, 2013*)

2.3 Kurzový rozdíl

Kurzový rozdíl je rozdíl, který je výsledkem převodu určitého počtu jednotek jedné měny do jiné měny při různých měnových kurzech. (*Jilek, 2013*)

Z pohledu podnikového účetnictví vznikají v důsledku změn devizových kurzů při oceňování majetku a závazků vyjádřených v cizí měně kurzové rozdíly, které se zjišťují k okamžiku uskutečnění účetního případu a dále pak konci rozvahového dne nebo k jinému okamžiku, k němuž se sestavuje účetní závěrka. (*Řezňáková a kol., 2010*)

3 Kurzová rizika

Kurzové riziko je spojeno se všemi formami mezinárodních hospodářských vztahů a vyplývá z proměnlivosti vývoje kurzů jednotlivých měn. Toto riziko lze charakterizovat jako možnost, že v důsledku vývoje kurzů měn bude muset účastník zahraničních ekonomických vztahů vydat více hodnot oproti původnímu předpokladu, že bude inkasovat relativně méně hodnot, že se v důsledku kurzových pohybů sníží stav jeho devizových aktiv nebo zvýší devizová pasiva anebo že v důsledku změn devizových kurzů nedosáhne svých podnikatelských cílů. Změny kurzové však mohou působit i na zlepšení dosahovaných výsledků oproti původnímu předpokladu. (*Machková, Černošláková, Sato, Kolektiv, 2014*)

Kurzová rizika jsou jedna z nejvýraznějších rizik mezinárodního podnikání. Vyplývají, jak již bylo konstatováno, z proměnlivosti vývoje kurzů jednotlivých měn. Předvídání měnového vývoje je obtížné, protože vývoj kurzu není ovlivňován pouze ekonomickými faktory, je podmiňován i faktory neekonomickými. (*Machková, 2015*)

3.1 Devizová pozice a devizová expozice

Devizová pozice

Kvantitativní a kvalitativní vztah devizových aktiv a pasiv vyjadřuje tzv. devizová pozice. Otevřená pozice je charakteristická rozdílným objemem či charakteristikami aktiv a pasiv v určité měně v daném okamžiku. Dlouhá devizová pozice (long position) vzniká, pokud pohledávky v příslušné zahraniční měně přesahují závazky v této měně. Naopak krátká devizová pozice (short position) nastává v okamžiku, kdy jsou závazky v dané zahraniční měně vyšší než pohledávky v této měně. (*Řezňáková a kol., 2010*)

Otevřená devizová pozice je spojena s kurzovým rizikem a je vlastní spekulujícím subjektům. Uzavřená devizová pozice se vyznačuje tím, že pohledávky a závazky v jednotlivých zahraničních měnách se shodují co do kvantity aktiv a pasiv v příslušné měně i co do jejich časové disponibility a způsobu úročení. (*Durčáková, Mandel, 2010*)

Devizová expozice

Devizová expozice měří citlivost změn hodnot aktiv, pasiv a cash flow vyjádřených v domácí měně na změny devizového kurzu. Devizová expozice je tedy mírou senzitivity hodnot vyjádřených v domácí měně ve vztahu ke změně kurzu. (*Durčáková, Mandel,*

2010) Z pohledu podniku lze navíc rozlišit tři typy tzv. devizové expozice, tedy citlivosti hodnot vyjádřených v domácí měně na skutečné, očekávané i neočekávané změny devizových kurzů. (Řezňáková a kol., 2010)

Transakční devizová expozice charakterizuje citlivost budoucích devizových inkas a devizových úhrad (tzv. devizových transakcí) vyjádřených v domácí měně na minulé, současné a budoucí změny devizového kurzu. (Durčáková, Mandel, 2010)

Ekonomická devizová expozice charakterizuje citlivost budoucího podnikového cash flow na budoucí změny devizového kurzu. (Durčáková, Mandel, 2010) Na rozdíl od transakční expozice vzniká již ve fázi, kdy podnik uzavře obchodní kontrakt na určité množství exportovaného zboží při pevně dohodnuté zahraniční ceně. (Řezňáková a kol., 2010)

Účetní (translační) devizová expozice představuje citlivost konsolidovaných finančních výkazů multinacionálních společností na minulé účetně zaznamenané změny devizového kurzu. (Durčáková, Mandel, 2010) Expozice vzniká v případě, kdy jsou aktiva a závazky převáděny na domácí měnu jiným než historickým kurzem a závisí na podílu zahraničních aktivit, měně primárního ekonomického prostředí i na použitých účetních metodách převodu. (Řezňáková a kol., 2010)

Obrázek 1: Základní kategorie devizové expozice a faktor času

Zdroj: Durčáková, Mandel (2010)

Obrázek 1 ukazuje časové souvislosti všech tří devizových expozic z pohledu pozorovatele, který se nachází v přítomném čase. *(Durčáková, Mandel, 2010)*

3.2 Měření rizika

Základem měření rizika je stanovení jeho číselných charakteristik v podobě charakteristik variability (pravděpodobnost ztráty, rozptyl či směrodatná odchylka) zvoleného kritéria, např. hodnoty firmy, kritérií hodnocení investičních projektů jako čistá současná hodnota aj. To však vyžaduje jednak kvantitativní charakter veličiny (kritéria), vzhledem ke kterému se riziko určuje, jednak znalost jeho rozdělení pravděpodobnosti. *(Hnilica, Fotr, 2014)*

Pod pojmem riziko zpravidla rozumíme nejistotu spojenou s budoucími čistými výnosy. Základním nástrojem pro měření rizika je volatilita (tedy standardní odchylka vývoje cen určitého podkladového aktiva). *(Mejstřík, Pečená, Teplý, 2015)*

Rozptyl

Pro měření absolutní výše rizika se používají základní statistické charakteristiky, především směrodatná odchylka a rozptyl. Při kvantifikaci rizika srovnáváme směrodatné odchylky jednotlivých očekávaných výnosů od očekávané výnosové míry. *(Kislingero-ová, 2001)*

Metoda alternativních scénářů

Finanční manažer musí na základě provedené analýzy vyslovit očekávání ohledně budoucího vývoje příslušných devizových kurzů a ohodnotit je příslušnými pravděpodobnostmi. To je samozřejmě nejproblematictější část měření kurzového rizika touto metodou. Samotný výpočet je pak již čistě formální záležitostí. *(Řezňáková a kol., 2010)*

Metoda Value at Risk

VaR udává, jaká je maximální možná ztráta (znehodnocení aktiv nebo portfolia aktiv) na určité hladině spolehlivosti za dané časové období. Statisticky jde o jednostranný kvantil (např. 99 % nebo 95 %) z rozdělení zisků a ztrát drženého portfolia v průběhu určité doby. V případě měření tržních rizik se používá především pro měření měnového a akciového rizika, poněkud sofistikovanější je aplikace na riziko úrokové. *(Mejstřík, Pečená, Teplý, 2015)*

3.3 Řízení rizika

Řízení kurzového rizika v podniku by vždy mělo vycházet z očekávání managementu ohledně budoucího vývoje devizového kurzu, ze vztahu manažerů, resp. vlastníků podniku k riziku (sklon, averze, neutrální postoj), z vyjednávací pozice podniku vůči obchodním partnerům a finančním institucím a z nákladů případného zajištění. (*Řezňáková a kol., 2010*)

Řízení měnového rizika zahrnuje tři kroky:

1. identifikace a kvantifikace rizika, které má být řízeno
2. určení nástrojů, které lze použít ke krytí devizového rizika; druh finančního nástroje (call opce, put opce, forwardový kontrakt atd.) a význam transakce (nákup nebo prodej).
3. ocenění částky vyjádřené v měně smlouvy a splatnosti krytí. (*Sudacevski, 2017*)

Chyby v řízení kurzových rizik

Často se stává, že podniky ve snaze rychle vyřešit „problém kurzových rizik“ neprojdou celým procesem a okamžitě přistupují k rychlému zajišťování prostřednictvím transakčních instrumentů nebo na řízení rizik rezignují, Mezi časté chyby patří:

- Absence strategie a cílů stanovených vrcholovým vedením,
- Absence základních mantinelů pro zajišťovací operace, např. povolené instrumenty, protistrany, schvalovací mechanismy apod.,
- Nedostatek vstupních informací,
- Absence provázání finančních operací s rozhodováním v prodejních a nákupních oblastech,
- Neexistující, nepravidelná nebo chybná kvantifikace rizika,
- Nedostatečné využívání možností přirozeného zajištění,
- Využívání transakčních nástrojů pro zajištění, kterým pracovníci finančních útvarů dostatečně nerozumí (např. forwardy s vnořenými opcemi apod.). (*Kislingerová, Nový a kol., 2005*)

4 Externí a interní metody zajištění rizika

K nejčastěji používaným nástrojům na omezení kurzového rizika patří vhodná měnová struktura pohledávek a závazků, volba měny, využívání zajišťovacích nástrojů a prodej pohledávek. (*Machková, 2015*)

Durčáková a Mandel (2010) uvádějí dvě základní metody řízení devizového rizika:

Externí metody, které jsou spojeny s využitím nástrojů finančních trhů a interní metody, které jsou součástí regulérního finančního řízení výrobního podniku. (*Durčáková, Mandel, 2010*)

4.1 Externí metody zajištění rizika

Řada podniků spoléhá při omezování kurzového rizika na zajišťovací nástroje. Jde většinou o termínové nákupy nebo termínové prodeje zahraničních měn, jež umožňují stanovit podmínky, za nichž bude určitá zahraniční měna v budoucnu prodána či koupena. Jejich hlavním účelem je možnost stanovení ceny předem, tj. možnost zvýšení spolehlivosti cenových kalkulací. K nejčastěji používaným zajišťovacím nástrojům patří pevné termínované nástroje (forwardy, futures a swapy) a opce, tj. právo nakoupit či prodat měnu k předem stanovenému datu za předem stanovený kurz. (*Machková, 2015*)

4.1.1 Forward

Forwardy patří mezi nejstarší formu termínových operací. Forwardové kontrakty nejsou z hlediska množství a času standardizovány. Jsou zprostředkovávány prostřednictvím neorganizovaného trhu OTC (over-the-counter), zpravidla dohodou mezi podnikem a dealerem v obchodní bance. (*Řezňáková a kol., 2010*)

Společnosti mohou využít forwardové kontrakty k prodeji nebo nákupu částek v cizí měně v budoucím čase a za daný směnný kurz. Vypořádání probíhá v době a ve směnném kurzu uvedeném ve smlouvě bez ohledu na případné výkyvy směnného kurzu na devizovém trhu. (*Sudacevschi, 2017*)

S uzavřením forwardové operace nejsou spojeny žádné poplatky. Kompenzace za riziko je zakomponována do forwardového kurzu, a jelikož mají obě strany stejnou pravděpodobnost, že dosáhnou zisku či ztráty, je riziko symetricky rozloženo. (*Řezňáková a kol., 2010*)

4.1.2 Futures

Měnové futures jsou stejným typem kontraktu jako forwardy, ovšem s tím, že se jedná o kontrakty standardizované, burzovní, které tedy nelze přizpůsobit konkrétním podmínkám zajišťované devizové pozice. Druhým z toho vyplývajícím rozdílem je pak způsob obchodování – obchody jsou uzavírány prostřednictvím brokerů a důležitou roli zde hraje tzv. clearingový dům, díky němuž je eliminováno riziko nesplnění kontraktu ze strany obchodního partnera. Clearingový dům je totiž smluvní protistranou. *(Řezňáková a kol., 2010)*

4.1.3 Swap

Při swapových operacích dochází k časově limitované směně jistinných nebo úrokových plateb mezi dvěma subjekty. Swapová operace má proto vždy svůj termínový aspekt a v širším slova smyslu patří rovněž mezi termínové operace. *(Dučáková, Mandel, 2010)*

Transakce měnového swapu představuje dohodu o výměně jedné měny za jinou za dohodnutý směnný kurz. Existují dvě souběžné transakce, jedna s nákupem a jedna s prodejem stejné částky ve dvou různých termínech (obvykle SPOT a FORWARD) a za směnné kurzy (SPOT a FORWARD), které jsou předem dohodnuty v okamžiku uzavření transakce. Při měnovém swapu držitel nechtěné měny vymění tuto měnu za ekvivalentní částku jiné měny. Klient tak směňuje své úrokové a měnové expozice z jedné měny do druhé nebo výhody bankovního financování za nižší sazbu. *(Sudacevschi, 2017)*

Devizový swap v tomto kontextu funguje i jako nástroj zajištění měnového (kurzového) rizika při časovém nesouladu pohledávek a závazků v zahraniční měně. *(Dučáková, Mandel, 2016)*

4.1.4 Opce

Call opce dává svému kupujícímu právo, nikoli však povinnost, koupit určitou částku měny za předem stanovený kurz výměnou za opční prémii (náklady opce). Put opce dává svému kupujícímu právo, a nikoli povinnost prodat určitou částku měny za předem stanovený kurz výměnou za opční prémii (náklady opce). *(Sudacevschi, 2017)*

Předmětem obchodu je tedy právo devizy koupit nebo prodat. Držitel opce má právo devizy za předem stanovenou cenu koupit (prodat), ale nemusí tohoto práva využít. Má možnost volby – „option“: využít zakoupené právo anebo od něj odstoupit, pokud se

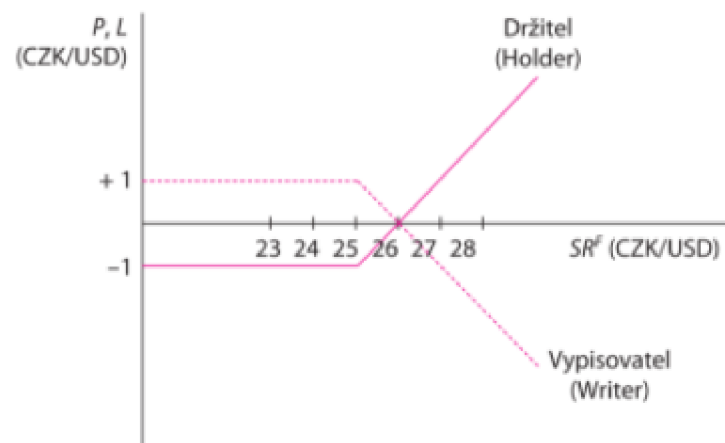
situace na devizovém trhu vyvíjí jinak, než očekával, a aktuální kurz na spotovém trhu by mu poskytl možnost výhodnějšího obchodu. Opce tedy umožňuje minimalizaci kurzového rizika, ponechává však „otevřená vrátka“ pro maximalizaci zisku z dané operace. (Durčáková, Mandel, 2016)

Pokud je právo opce možné uplatnit kdykoliv za dobu života opce, mluvíme o opci americké. Evropskou opci je možno uplatnit pouze v době expirace. (Ambrož, 2002)

Kupní opce (call opce)

Držitel opce je v dlouhé pozici (long position) a má právo (nikoli však povinnost) ve stanoveném termínu či lhůtě si vyžádat za předem dohodnutou cenu podkladové aktiva od prodejce (vypisovatele) opce, který je v pozici krátké (short position). (Rejmuš, 2014) Podnik bude využívat kupní opci např. tehdy, jestliže očekává apreciaci zahraniční měny, ve které má v budoucnosti uhradit své závazky. (Durčáková, Mandel, 2016)

Obrázek 2: Kupní opce: výnosové křivky držitele opce a jejího vypisovatele

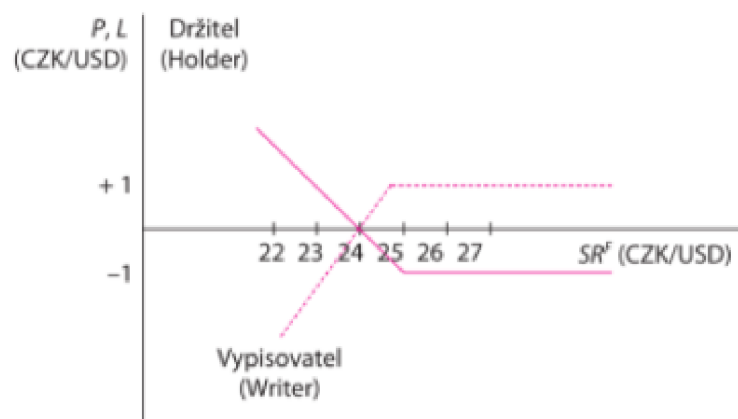

Zdroj: Durčáková, Mandel (2016)

Prodejní opce (put opce)

Držitel opce je opět v dlouhé pozici (long option) a má právo (nikoli však povinnost) ve stanoveném termínu, případně ve stanovené lhůtě prodat za předem dohodnutou cenu podkladové aktiva prodejci (vypisovateli) opce, který je v pozici krátké (short position). (Rejmuš, 2014). Podnik může využít prodejní opci např. tehdy, bude-li v budoucím termínu inkasovat od zahraničního odběratele v měně, u které očekává depreciaci. (Durčáková, Mandel, 2016)

Obrázek 3: Prodejní opce: výnosové křivky držitele opce a jejího vypisovatele

Zdroj: Durčáková, Mandel (2016)

4.2 Interní metody zajištění rizika

Interní neboli přirozené nástroje zajištění kurzového rizika koncentrují pozornost na stávající podnikatelské aktivity a operace, které se snaží upravit tak, aby byla redukována expozice vůči riziku bez nutnosti vstupovat do dalších smluvních vztahů. (Řezňáková a kol., 2010)

4.2.1 Netting

Netting představuje vzájemné započtení (zúčtování) pohledávek a závazků v různých měnách, které vznikají zpravidla u dceřiných společností v rámci stejné multinacionální firmy. Nejjednodušší technika nettingu je známa jako bilaterální netting. (Durčáková, Mandel, 2010)

Bilaterální započtení (bilateral netting) je dohoda mezi dvěma stranami o započtení jejich bilaterálních pohledávek a závazků. (Jílek, 2013)

Multilaterální netting je složitější, ale v zásadě se neliší od bilaterálního nettingu. Mnohostranné započtení zahrnuje započtení dluhů mezi více než dvěma stranami a vždy musí být zapojeno zúčtovací centrum. (Buckley, 2004)

4.2.2 Matching

Obdobně jako multilaterální netting vyžaduje rovněž zapojení zápočetového či vyrovnávacího centra. Jde o mechanismus, kdy společnost „mečuje“ své příjmy v zahraničních měnách se svými výdaji v zahraničních měnách s ohledem na danou částku a termín (splatnosti). Inkasa v dané zahraniční měně jsou využita k platbám v této měně. Tím se

snížíme potřeba příslušné skupiny firem multinacionálních společností využívat k zajištění devizové expozice nástroje finančních trhů pouze na výslední saldo, které zůstalo nezajištěno. (*Durčáková, Mandel, 2010*)

4.2.3 Leading a lagging

Leading a lagging jsou techniky, které pracují s očekávanými revalvacemi a devalvacemi měn. Dle toho dochází k předčasnému splacení závazků v cizí měně nebo naopak zaplacení závazku až po datu splatnosti. Základní myšlenkou je snížit množství místní měny potřebné k vyrovnání dluhu. (*Buckley, 2004*)

Agresivně prováděná strategie leading a lagging může být spojena i s dalšími náklady, např. ztráta kredibility u dodavatelů a odběratelů, ztráta výhodných nákupních podmínek, náklady spojené se zaplacením sankčních poplatků za pozdní úhradu. (*Durčáková, Mandel, 2016*)

4.2.4 Měnová diverzifikace

Měnová diverzifikace je založena na zjištění korelačních koeficientů mezi jednotlivými měnami. Jestliže si chceme udržet naději na stabilní hodnotu svých devizových pohledávek (resp. devizových závazků) v domácí měně, držíme devizové pohledávky (resp. devizové závazky) v měnách, jejichž spotové kurzy k domácí měně jsou negativně korelovány. (*Durčáková, Mandel, 2016*)

4.2.5 Cenová politika

Cenová politika, používaná jako technika řízení expozice, jednoduše zahrnuje zvyšování cen, se zohledněním očekávané změny směnných kurzů nebo fakturace v konkrétní měně, aby se snížilo riziko spojené s fakturací v hostitelské měně, pokud se očekává devalvace. (*Buckley, 2004*)

4.2.6 Měnová doložka

Stanovení měnové doložky je jedním z možných zajišťovacích nástrojů proti potenciálním podnikatelským rizikům při zahraničních obchodních transakcích a při uzavírání smluv. (*Čosovič, 2018*)

Měnová doložka zakotvuje výchozí referenční hodnotu spotového kurzu, při kterém byla uskutečněna dohoda o ceně zboží a výši platby v rámci obchodního kontraktu. Dále pak přesně stanovuje, jak se zahraniční cena zboží (resp. platba za toto zboží) bude

měnit v souvislosti se změnou spotového kurzu v období mezi uzavřením kontraktu a okamžikem provedení skutečné platby. (*Durčáková, Mandel, 2016*)

5 Právní a účetní aspekty kurzových rizik

V České republice je účetnictví předmětem:

- Zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů,
- Šesti základních vyhlášek ministerstva financí (č. 500/2002 Sb. Až č. 504/2002 Sb. a č. 410/2009 Sb.) pro šest okruhů jednotek, kterými se provádějí některá ustanovení zákona,
- Několika souborů českých účetních standardů ministerstva financí.

Přímou účinnost mají v souvislosti s aplikací mezinárodních standardů účetního výkaznictví nařízení Evropského parlamentu a Rady a nařízení Evropské unie. (*Jilek, Svobodová, 2013*)

5.1 Právní aspekty kurzových rozdílů

Účtování kurzových rozdílů je legislativně upraveno Zákonem o účetnictví č. 563/1991 Sb., Českého účetního standardu č. 006 a Vyhlášky č. 500/2002.

5.1.1 Zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb.

Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví v peněžních jednotkách české měny. V případě pohledávek a závazků, podílů na obchodních korporacích, práv z cenných papírů a zaknihovaných cenných papírů (dále jen „cenný papír“) a derivátů, cenin, pokud jsou vyjádřeny v cizí měně, a cizích měn, jsou účetní jednotky povinny použít současně i cizí měnu; tato povinnost platí i u opravných položek, rezerv a technických rezerv, pokud majetek a závazky, kterých se týkají, jsou vyjádřeny v cizí měně. (Zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb., § 4 odst. 12)

5.1.2 Vyhláška č. 500/2002

Ze zákona o účetnictví a z Vyhlášky¹ dále vyplývá, že kurzové rozdíly vznikají k datu uskutečnění účetního případu a k datu účetní závěrky, a to u položek uvedených v § 4 odst. 12 zákona o účetnictví. (*Ševcovicová, Šrámková, 2016*) *A účtuje se o nich na vrub účtu finančních nákladů nebo ve prospěch účtu finančních výnosů. (Vyhláška č. 500/2002 Sb. § 60 ods. 1)*

¹ Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví

Kurzové rozdíly z aktiv a závazků² v cizí měně, které účetní jednotka vykazuje v rozvaze a kterými se rozhodla zajistit proti měnovému riziku již vzniklé nebo očekávané smluvní vztahy, jejichž plnění je v cizí měně a o nichž není dosud účtováno, se účtují, nejde-li o deriváty, na rozvahových účtech účtové skupiny 41. Na příslušné účty nákladů nebo výnosů se účtují tyto kurzové rozdíly v okamžiku zaúčtování příslušných smluvních vztahů nebo v případě, kdy očekávané smluvní vztahy nevzniknou. (Vyhláška č. 500/2002 Sb. § 60 ods. 4)

5.1.3 Český účetní standard č. 006 Kurzové rozdíly

Český účetní standard č. 006 Kurzové rozdíly blíže vymezuje účetní případy, kdy kurzové rozdíly vznikají, kdy nevznikají a jakým postupem se o nich účtuje. (Ševcovicová, Šrámková, 2016)

Jeho cílem je stanovit základní postupy účtování kurzových rozdílů podle zákona za účelem docílení souladu při používání účetních metod účetními jednotkami. (Český účetní standard č. 006)

Ve standardu jsou uvedeny konkrétní případy, kdy kurzové rozdíly vznikají (ods. 2.2.) a kdy naopak nevznikají. (2.3.)

2.2. Kurzové rozdíly vznikají při:

- a) splnění peněžitého dluhu a inkaso pohledávky,*
- b) postoupení pohledávky a vklad pohledávky,*
- c) převzetí dluhu u původního dlužníka,*
- d) vzájemné započtení pohledávek,*
- e) úhrada úvěru nebo zápůjčky novým úvěrem nebo zápůjčkou,*
- f) převod záloh a závdavků na úhradu pohledávek a dluhů.*

2.3. Kurzové rozdíly nevznikají při:

- a) oznámení o změně věřitele u dlužníka a u věřitele v případě, že za jeho dlužníka bude plnit dlužník jiný,*
- b) dohodě o změně zahraničních měn pro úhrady nebo inkasa bez pohybu peněžních*

² Aktiva a závazky musí splňovat podmínky platné pro zajišťovací derivát. (Vyhláška č. 500/2002 Sb. § 60 ods. 4)

prostředků s výjimkou změny na Kč,

c) splácení peněžitých vkladů do obchodních korporací. (Český účetní standard č. 006, ods. 2.2. a 2.3.)

5.2 Právní aspekty zajištění kurzových rizik

5.2.1 Finanční deriváty

Právní předpisy upravující účtování derivátů jsou:

- Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví,
- Vyhláška č. 500/2002 Sb.,
- Vyhláška č. 501/2002 Sb.,
- České účetní standardy pro podnikatele, které jsou finančními institucemi – č. 110 Deriváty.
- České účetní standardy pro podnikatele – č. 009 Deriváty.
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Český účetní standard pro finanční instituce č. 110 Deriváty charakterizuje deriváty takto:

Derivátem se pro účely účetnictví rozumí finanční nástroj (finančním nástrojem se rozumí jakákoliv právní skutečnost, na jejímž základě vzniká finanční aktivum jednoho subjektu a finanční závazek nebo kapitálový nástroj jiného subjektu) současně splňující tyto podmínky:

a) jeho reálná hodnota se mění v závislosti na změně úrokové sazby, ceny cenného papíru, ceny komodity, měnového kurzu, cenového indexu, na úvěrovém hodnocení (ratingu) nebo indexu, resp. v závislosti na jiné proměnné (tzv. podkladovém aktivu),

b) který ve srovnání s ostatními typy kontraktů, v nichž je založena podobná reakce na změny tržních podmínek, vyžaduje malou nebo nevyžaduje žádnou počáteční investici,

c) který bude vypořádán v budoucnosti, přičemž doba sjednání obchodu do jeho vypořádání je u něho delší než u spotové operace. (Český účetní standard pro finanční instituce č. 110 Deriváty)

Mezinárodní účetní standard IAS 39 Finanční nástroje: účtování a oceňování definuje deriváty jako finanční nástroj nebo jinou smlouvu vyznačující se těmito znaky:

a) jeho hodnota se mění v závislosti na změně úrokové míry, ceny finančního nástroje, ceny komodity, měnového kurzu, cenového nebo úrokového indexu, úvěrového ratingu či úvěrového indexu nebo jiné proměnně (tzv. „podkladová proměnná“). Pokud tato proměnná nemá finanční charakter, nesmí být specifická pro některou ze smluvních stran;

b) nevyžaduje žádnou počáteční investici nebo vyžaduje počáteční investici nižší, než jaká by byla požadována u ostatních typů smluv, u kterých by bylo možné očekávat podobnou reakci na změny tržních podmínek,

c) bude vypořádán v budoucnosti. (IAS 39)

Typickými příklady derivátů jsou futures a forwardové, swapové a opční smlouvy. Derivát má obvykle určitou jmenovitou hodnotu, která je vyjádřena částkou měny, počtem akcií, počtem hmotnostních nebo objemových jednotek nebo jinými jednotkami definovanými smlouvou. Povinností držitele nebo upisovatele derivátového nástroje však není investovat nebo přijmout při uzavření smlouvy tuto jmenovitou hodnotu. Také však může být na základě derivátu požadována pevná platba nebo platba částky, která se může měnit (ale ne úměrně se změnou podkladové proměnné) v souvislosti s nějakou budoucí událostí, která se nevztahuje k jmenovité hodnotě. (IAS 39)

5.2.2 Funkční měna

IAS 21 Dopady změn měnových kurzů

Standard stanoví:

- definici funkční měny a měny prezentace,
- zaúčtování cizoměnových transakcí ve funkční měně a
- zaúčtování zahraniční jednotky a prezentace v jiné měně, než je funkční měna.

(Jilek, 2013)

Standard IAS 21 stanovuje zásady pro volbu tzv. funkční měny, která nemusí být totožná s měnou státu, v němž účetní jednotka podniká. Funkční měnou standard označuje měnu primárního ekonomického prostředí, v němž společnost vyvíjí svou činnost. Odmyslíme-li si povinnost českých společností účtovat a vykazovat v korunách, mohla by se společnost působící na českém trhu, která obchoduje primárně v eurech, rozhodnout, že si jako funkční měnu zvolí EUR. Takové rozhodnutí by bylo logické vzhledem k tomu, že významná část transakcí v účetní jednotce bude probíhat nikoli v korunách ale

v EUR. Navíc by společnost nebyla vystavena měnovým rizikům z kurzových pohybů EUR a nevykazovala by kurzové rozdíly, které by při vykazování v korunách vznikaly. (Honziková, 2012)

5.2.3 Měnová doložka

Měnová doložka byla upravena zákonem č. 513/1992 Sb., obchodního zákoníku jako jedno ze zvláštních ustanovení pro závazkové vztahy v mezinárodním obchodu. Tento zákon byl však k 1.1.2014 zrušen a nahrazen zákonem č. 89/2012 Sb. Občanského zákoníku.

V občanském zákoníku jsou nyní uvedena tato vedlejší ujednání při kupní smlouvě: Výhrada vlastnického práva, výhrada zpětné koupě, výhrada zpětného prodeje, předkupní právo, koupě na zkoušku, výhrada lepšího kupce, cenová doložka a jiná vedlejší ujednání. (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Měnová doložka zde není přímo uvedena, spadá tedy do jiných vedlejších ujednání.

5.2.4 Započtení

Občanský zákoník upravuje započtení jako jednu z možností zániku závazků. Konkrétně je zde započtení charakterizováno takto:

1) Dluží-li si strany vzájemně plnění stejného druhu, může každá z nich prohlásit vůči druhé straně, že svoji pohledávku započítává proti pohledávce druhé strany. K započtení lze přistoupit, jakmile straně vznikne právo požadovat uspokojení vlastní pohledávky a plnit svůj vlastní dluh.

2) Započtením se obě pohledávky ruší v rozsahu, v jakém se vzájemně kryjí; nekryjí-li se zcela, započte se pohledávka obdobně jako při splnění. Tyto účinky nastávají k okamžiku, kdy se obě pohledávky staly způsobilými k započtení. (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 1982, ods. 1 a 2)

5.2.5 Cizoměnové pohledávky s opravnou položkou

Poměrně čerstvou novinkou z roku 2020 je Interpretace Národní účetní rady I-42 Cizoměnové pohledávky s opravnou položkou.

Cílem této interpretace je stanovit účetní řešení při vykazování kurzového rizika vyplývajícího z pohledávek snížených o opravné položky v účetní závěrce. Předmětem této interpretace není přesný účetní postup.

8) *V praxi jsou používána například tato řešení účtování kurzových přepočtů pohledávek a souvisejících opravných položek:*

a) *Účetní jednotky přepočítávají cizoměnovou pohledávku a vzniklý rozdíl účtují jako kurzový rozdíl zahrnutý do finančních výnosů a nákladů. Opravná položka vytvořená k cizoměnové pohledávce je také přepočtena a vzniklý rozdíl je zaúčtován jako tvorba, resp. zúčtování opravných položek, většinou v rámci provozních výnosů a nákladů, nikoliv tedy jako kurzový rozdíl zahrnutý do finančních výnosů a nákladů. Toto řešení nereflakuje věrné zobrazení kurzového rizika v účetnictví.*

b) *Účetní jednotky přepočítávají cizoměnovou pohledávku a vzniklý rozdíl účtují jako kurzový rozdíl zahrnutý do finančních výnosů a nákladů. Opravná položka vytvořená k cizoměnové pohledávce je také přepočtena a vzniklý rozdíl je zaúčtován jako kurzový rozdíl zahrnutý do finančních výnosů a nákladů. Toto řešení reflektuje věrně zobrazení kurzového rizika v účetnictví, nicméně uvažuje přepočet celé hodnoty pohledávky a korekci opravné položky, přestože budoucí peněžní tok objektivně vzniká jen u té části pohledávky, jejíž úhradu lze očekávat.*

16) *Opravná položka k pohledávce vyjadřuje nejistotu v dobytosti pohledávky a je ve své podstatě pouze hodnotovou korekcí ocenění vykazované pohledávky. Proto je třeba vnímat pohledávku a její ocenění komplexně jako jednu položku aktiv. Změna výše pohledávky v důsledku změny v její dobytosti se vyazuje jako změna opravné položky. Opravná položka informuje uživatele účetní závěrky, že je spíše nepravděpodobné, že daný peněžní tok získá. Formálně nedošlo k odpisu pohledávky, ale k vytvoření opravné položky, která vyjadřuje snížení hodnoty pohledávky a riziko jejího neuhrazení. (Interpretace Národní účetní rady I-42 Cizoměnové pohledávky s opravnou položkou, 2020)*

5.3 Účetní aspekty kurzových rizik

Z pohledu podnikového účetnictví vznikají v důsledku změn devizových kurzů při oceňování majetku a závazků vyjádřených v cizí měně kurzové rozdíly, které se zjišťují k okamžiku uskutečnění účetního případu a dále pak ke konci rozvahového dne nebo k jinému okamžiku, k němuž se sestavuje účetní závěrka. (Řežňáková, Mandel, 2016)

Kurzové rozdíly vznikající při vypořádání peněžních položek nebo při převodu peněžních položek v měnových kurzech odlišných od těch, kterými byly převedeny při prvotním zaúčtování během období nebo v předchozích účetních závěrkách, se zaúčtují jako zisky nebo ztráty v období, kdy vznikly. (Jilek, 2013)

5.3.1 Účtování o kurzových rozdílech

Účetní jednotka může provést přepočítání cizí měny na českou korunu použitím pevných nebo pohyblivých kurzů. Pevným kurzem se rozumí kurz stanovený vnitřním předpisem účetní jednotky na základě kurzu devizového trhu vyhlášeného Českou národní bankou, používaný účetní jednotkou po předem stanovenou dobu. Stanovená doba nesmí přesáhnout účetní období. Jako kurz devizového trhu, na jehož základě se pevný kurz stanoví, použije účetní jednotka kurz devizového trhu vyhlášený Českou národní bankou k prvnímu dni období, pro které je pevný kurz používán. Při používání pevného kurzu může účetní jednotka tento kurz změnit svým vnitřním předpisem i v průběhu stanovené doby; v případech vyhlášení devalvace i revalvace české koruny musí být pevný kurz změněn vždy. (Zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb., § 24 odst. 7)

Kurzové rozdíly se účtují vždy výsledkově, tedy na vrub nákladů nebo ve prospěch výnosů a mají proto vliv na výsledek hospodaření účetní jednotky. (Řezňáková, Mandel, 2016)

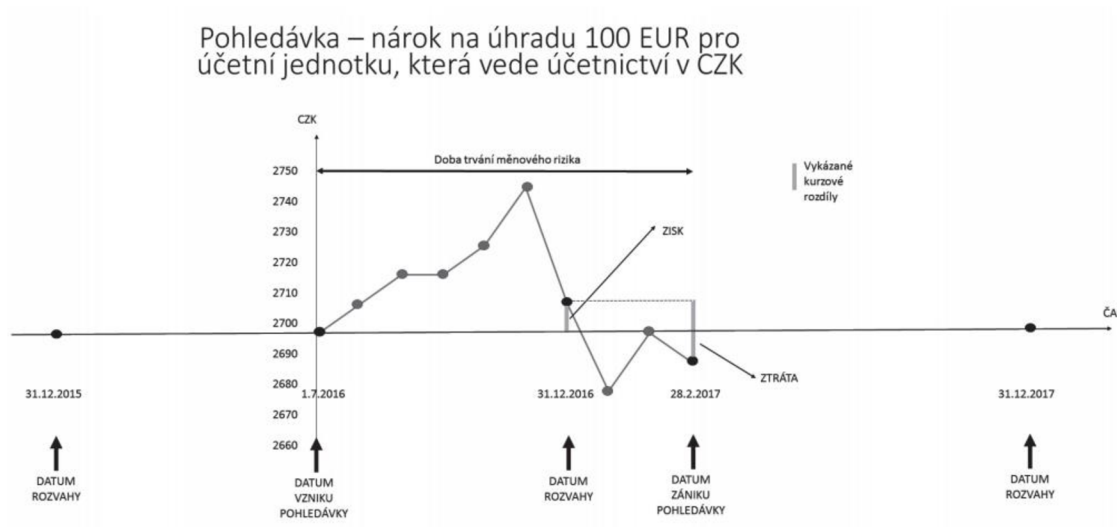
O kurzových rozdílech při ocenění majetku a závazků se účtuje podle povahy:

*a) pokud vznikne **kurzový zisk**, pak je o něm účtováno na vrub příslušného účtu majetku nebo závazku se souvztažným zápisem ve prospěch příslušného účtu účtové skupiny 66 – Finanční výnosy, nebo*

*b) pokud vznikne **kurzová ztráta**, pak je o ní účtováno na vrub příslušného účtu účtové skupiny 56 – Finanční náklady se souvztažným zápisem ve prospěch příslušného účtu majetku nebo závazku. (Český účetní standard č. 006, ods. 3.2.)*

Obrázek č.4 znázorňuje ocenění cizoměnové pohledávky v účetnictví. Je z něj zřejmé, že ocenění po dobu existence pohledávky (od data vzniku do data zániku) je dynamické. V každém okamžiku existence pohledávky je možné zjistit její aktuální ocenění; rozdíl, který vznikl od data vzniku do data zániku pohledávky, popř. mezi dalšími zvolenými okamžiky, je kurzový rozdíl. (Ševcovicová, Šrámková, 2016)

Obrázek 4: Ocenění cizoměnové pohledávky v účetnictví

Zdroj: Bulletin 3/2016

Pro potřeby oceňování pohledávek a závazků vyjádřených v cizí měně ke dni jejich vzniku lze za okamžik uskutečnění účetního případu považovat u dodavatele den vystavení faktury nebo obdobného dokladu, u odběratele den přijetí faktury nebo obdobného dokladu. (Skálová, 2019)

5.3.2 Účtování o finančních derivátech

Jestliže se účetní jednotka rozhodla, že bude účtovat o derivátech jako o nástrojích určených k zajištění, musí být splněny následující podmínky:

- Na počátku zajištění existuje formální dokumentace o zajišťovacím vztahu, cíli vedení jednotky v oblasti řízení rizik a strategie zajištění.
- Očekává se, že zajištění bude vysoce účinné při kompenzaci změn reálné hodnoty nebo změně peněžních toků souvisejících se zajišťovaným rizikem.
- U zajištění peněžních toků musí být očekávaná transakce, která je předmětem zajištění vysoce pravděpodobná a musí představovat riziko, že v peněžních tocích dojde ke změnám, které v konečném důsledku budou mít vliv na výsledek.
- Účinnost zajištění je možné spolehlivě změřit.
- Zajištění je průběžně posuzováno a ověřuje se, že bylo vysoce účinné v průběhu účetního období, ve kterém bylo použito. (Jílek, Svobodová, 2013)

Deriváty se dle zákona o účetnictví oceňují reálnou hodnotou.

O derivátech je účtováno na podrozvahových, rozvahových a výsledkových účtech. Na podrozvahových účtech účtují účetní jednotky od okamžiku sjednání derivátu do jeho vypořádání v hodnotě podkladového nástroje. (*Podhorský, 2005*)

Používané účty při účtování derivátů:

Rozvahové účty

221 – Bankovní účty

Prostřednictvím bankovních účtů jsou účtovány nákupy a prodeje derivátů. Nákup na straně D a prodej na straně MD.

373 – Pohledávky a závazky z pevných termínových operací

Rozvahové pohledávky a závazky se analytickými účty člení podle jednotlivých derivátů. V rozvaze jsou u pevných termínovaných operací zaúčtovány až změny reálné hodnoty jako pohledávka nebo závazek. (*Podhorský, 2005*)

K tomuto účtu je vhodné vést analytické účty dle druhu derivátů - forwardy, futures, swapy.

Při sjednání těchto kontraktů obvykle nevznikají náklady, zde se tedy účtují změny reálných hodnot pevných termínových operací. Zvýšení ocenění na straně D a snížení na straně MD.

376 – Nakoupené opce

Při sjednání opce se platí opční prémie a případné poplatky. Součtem plateb je pořizovací cena opce, která se zachycuje na tomto účtu. Změny reálných hodnot se zachytí následovně: zvýšení ocenění na straně D a snížení na straně MD.

377 – Prodané opce

Zde se účtuje cena prodané opce. Změny reálných hodnot se zachytí následovně: zvýšení ocenění na straně MD a snížení na straně D.

378 – Jiné pohledávky

Účet jiné pohledávky slouží pro zachycení marže, která se skládá při sjednání některých derivátů. V případě burzovních kontraktů se zde účtují vypořádané denní ztráty a zisky.

379 – Jiné závazky

Tento účet slouží pro zaúčtování opční premie při nákupu opce.

414 – Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků

Tento účet je souvztažným účtem při účtování oceňovacích rozdílů pro účty 373, 376, 377. Zvýšení ocenění je zde účtováno na stranu D a snížení na stranu MD.

Výsledkové účty

563 – Kurzové ztráty

567 – Náklady z derivátových operací

Právě sem se zaúčtuje pořizovací cena nakoupené opce v okamžiku uplatnění, propadnutí, postoupení či uzavření pozice. Zachytí se zde i změny reálných hodnot derivátů zakoupených pro obchodování na veřejném trhu. Dále se na tomto účtu souvztažně s účtem 378 vypořádají denní ztráty z burzovních kontraktů.

663 – Kurzové zisky

667 – Výnosy z derivátových operací

Zde se promítne cena prodané opce v okamžiku uplatnění, propadnutí nebo uzavření pozice nákupem, tedy realizace opce. Zápis proběhne na stranu MD. Zachytí se zde i změny reálných hodnot derivátů zakoupených pro obchodování na veřejném trhu. Souvztažně s účtem 378 se zde vypořádají denní zisky z burzovních kontraktů.

Podrozvahová evidence

751 – Rozvahové pohledávky

Zde se účtují deriváty od okamžiku sjednání v hodnotě podkladového aktiva. V den sjednání se totiž jedná o budoucí pohledávku. Ke dni vypořádání kontraktu je odsud odúčtováno.

761 – Rozvahové závazky

Zde se účtují deriváty od okamžiku sjednání v hodnotě podkladového aktiva. V den sjednání se totiž jedná o budoucí závazek. Ke dni vypořádání kontraktu je odsud odúčtováno.

790 – Technický účet

Jedná se o souvztažný účet pro zachycení derivátů v okamžiku sjednání v hodnotě podkladového aktiva a vypořádání.

Níže jsou uvedeny vybrané právní úpravy účtování situací týkajících se zmíněných účtů dle zákona a vyhlášek.

Příloha č. 1 k vyhlášce č. 501/2002 Sb. uvádí uspořádání položek rozvahy, kde lze vybrat pro účtování derivátů například tyto položky:

Oceňovací rozdíly a) z majetku a závazků, b) ze zajišťovacích derivátů, c) z přepočtu cizoměnových zajišťovacích finančních nástrojů.

Závazky a pohledávky z opcí (Vyhláška 501/2002 Sb.)

Vyhláška 500/2002 Sb. uvádí v souvislosti s deriváty tyto účtové skupiny:

Účtová skupina 37 – Jiné pohledávky a závazky

Účtuje se zde podle Českého účetního standardu pro podnikatele č. 009 Deriváty o pohledávkách a závazcích z pevných termínovaných operací, o nakoupených a prodaných opcích. Analytické účty se vedou v členění na nákupní a prodejní opce. (Vyhláška č. 500/2002 Sb.)

Účtová skupina 56 – Finanční náklady

Na vrub příslušných účtů účtové skupiny 56 – Finanční náklady se účtuje o oceňovacích rozdílech při uplatnění reálné hodnoty podle § 51 až § 53a vyhlášky a podle Českého účetního standardu pro podnikatele č. 008 Operace s cennými papíry a podíly a Českého účetního standardu pro podnikatele č. 009 Deriváty. (Vyhláška č. 500/2002 Sb.)

Účtová skupina 66 – Finanční výnosy

V účtové skupině 66 – Finanční výnosy se účtuje podle Českého účetního standardu pro podnikatele č. 008 Operace s cennými papíry a podíly a Českého účetního standardu pro podnikatele č. 009 Deriváty, dále například podíly na zisku či úroky, vyplývající z vlastnictví finančního majetku. (Vyhláška č. 500/2002 Sb.)

6 Cíl a metodika

Cílem diplomové práce je popsat a vysvětlit dopad kurzových rizik do účetnictví podniku s ohledem na možné právní nástroje jejich zajištění.

Informace pro teoretickou část, kde jsou charakterizovány základní pojmy daného tématu, byly čerpány z odborné literatury a také z internetových zdrojů. Dalším významným zdrojem byly zákony ČR upravující oblast zkoumané problematiky. Všechny tyto zdroje jsou uvedeny v seznamu zdrojů.

Druhou částí této práce je část praktická. V úvodu praktické části jsou nastíněny způsoby zajištění kurzových rizik v České republice. Pro přiblížení možností, které mohou být pro zajištění využity, jsou představeny rozličné produkty dvou vybraných finančních institucí, a to společnosti AKCENTA CZ a.s. a Raiffeisenbank a.s. Přehled nabízených produktů byl získán z webových stránek těchto institucí. Je zde také charakterizována aplikace E-Start, tedy kalkulačka kurzových rizik v rámci Systému prevence kurzového rizika, která je později využívána pro analýzu kurzových rizik.

Další část se věnuje vybranému podniku a jeho přeshraničním obchodům. Zkoumaným podnikem je klient účetní firmy, ve které již několik let pracují. Klient si nepřál, aby byl jeho název zmíněn a jeho přání je respektováno. Z tohoto důvodu není použit název společnosti a v uvedených podkladech jsou citlivá data, jako název společnosti, adresa, IČO a jiné identifikační údaje smazány. Potřebné podklady byly získány od účetních či přímo od vedoucích pracovníků zkoumaného podniku. Další uvedené informace vychází z účetnictví podniku a v neposlední řadě byl zdrojem základních informací obchodní rejstřík.

Podnik je tedy nejdříve krátce představen a dále už je pozornost věnována reálným smlouvám v rámci přeshraničního obchodu a zajištěním kurzových rizik, které z nich vyplývají. Konkrétně jsou zde analyzovány dva obchody. Vždy je nejdříve uvedena výchozí situace a je propočítána výše reálné ztráty či zisku v případě, že by nedošlo k žádnému zajištění. Následně je zjištěn zisk či ztráta se zohledněním způsobu zajištění, kterého bylo využito. Nakonec je závazek detailněji analyzován za pomoci aplikace E-start. Současně je zde demonstrováno, jak se kurzové rozdíly a rizika projevují v účetnictví podniku.

Jeden z kontraktů je dále využit pro představení fungování měnové doložky. Zde jsou propočteny ztráty či zisky, které by vznikly při posílení nebo naopak oslabení měny vůči smluvně stanovenému kurzu a zároveň je uveden dopad jednotlivých situací do účetnictví.

7 Způsoby zajišťování kurzových rizik v ČR

Průzkum Asociace exportérů a Raiffeisenbank z roku 2019 přinesl informace o zájmu českých firem o zajištění proti kurzovému riziku. Vyplývá z něj, že 56 % exportérů se proti kurzovému riziku v daném roce zajistila nebo se hodlá zajistit, 19 % využívá přirozeného zajištění, kdy příjmy a výdaje jsou ve stejné měně. Jen 8 % se nechystá zajistit vůbec a 17 % čeká, co přijde. (*e15.cz, 2019*)

Mluvčí Hospodářské komory Miroslav Diro uvedl, že zajištění je záležitostí spíše velkých a středních firem. Mikro a malé podniky využívají častěji operací v zahraniční měně. S rostoucí velikostí podniku údajně roste i využití kurzových doložek ve smlouvách s obchodními partnery, avšak všeobecně jde stále o málo využívaný nástroj pro zajištění. (*burzovnisvet.cz, 2019*)

7.1 Instituce zprostředkující zajištění kurzových rizik

České podniky, které se rozhodnou pro zajištění kurzového rizika, mají možnost spolupracovat s různými institucemi. Nejznámější je například společnost Akcenta CZ a.s. Nicméně nejhojněji společnosti využívají své bankovní instituce, ve kterých si nechávají vést své běžné účty. Pro přiblížení nabídky bankovních institucí byla vybrána Raiffeisenbank a.s.

Akcenta CZ a.s.

AKCENTA CZ a.s. je společnost, která se zabývá směnou měn, zahraničními platbami a zajišťující obchody pro své klienty, především pro malé a střední podniky. Nabízí následující služby:

Devizové obchody: Každému klientovi stanovují individuální nabídku kurzu v okamžiku vlastní směny podle aktuální situace na devizovém trhu. Nabízí výhodnější kurzy oproti kurzovním lístkům bank a efektivně konkurují i nabídkám dealingů bank. Nakoupí nebo prodají libovolné množství měny podle potřeb klienta. Individuální podmínky obchodu jsou ovlivněny jeho výší. Realizaci směny provedou ihned a směna měn je zdarma.

Platební styk: Nabízí svým klientům služby tuzemského i zahraničního platebního styku. Výhodou je úspora, rychlost a spolehlivost. Úhrady prostřednictvím Akcenty jsou

efektivní alternativou k úhradám prováděným přes banky. Poskytují zahraniční platební styk, domácí platební styk, přeshraniční platební styk. Zvýhodňuje například platby na Slovensku a v Polsku. Zdarma úhrady CZK, EUR, USD v rámci bank využívaných Akcentou.

Termínové obchody: Hlavní funkcí termínových obchodů je zajištění proti nepříznivým pohybům směnného kurzu dvou měn. Termínové obchody zahrnují nejznámější zajišťovací nástroje – Forwardové obchody, swapové obchody a měnové opce.

Interní platební účty: Interní platební účet (IPÚ) je efektivní nástroj pro realizaci odchodících a příchozích zahraničních/tuzemských úhrad a konverzi měn. Vhodný je především pro klienty, kteří přijímají úhrady v cizích měnách od svých obchodních partnerů, které mohou následně konvertovat dle potřeby do národní nebo jiné měny a dále je odeslat na účet svůj nebo partnera. Vedení IPÚ je zdarma.

Dealing limit: Dealing limit umožňuje klientům s uzavřenou platnou Rámcovou smlouvou flexibilně využívat zajišťovacích operací bez nutnosti blokace peněžních prostředků ve prospěch Akcenty. Jeho sjednání je zdarma.

Zalep.to: Platforma pro financování faktur nebo investování. Umožňuje prodej faktur před splatností, se splatností do 120 dní, v minimální hodnotě 10 000 Kč.

Online broker: Online Broker je internetová platforma pro obchodování s devizami a realizaci plateb. Umožňuje sledování kurzů on-line bez nutnosti telefonování, zadávání platebních příkazů pro zaslání plateb do zahraniční atp. Platforma je poskytována zcela zdarma. (*akcentacz.cz, 2022*)

Raiffeisenbank a.s

Banka nabízí služby pro řízení kurzového rizika a pomáhá tak předejít ztrátám vyplývajících ze změn devizových kurzů. Na svých webových stránkách nabízí tyto služby:

Měnová konverze: Klient může konverze realizovat prostřednictvím elektronické obchodní platformy RoBot či telefonicky s dealerem. Tato služba nevyžaduje žádné poplatky.

Měnový forward: Zde jsou nabízeny dvě možnosti vypořádání. Měnový forward lze vypořádat ve dvou měnách za předem stanovený kurz (tzv. delivery), vypořádání tedy

probíhá v nominálních objemech. Druhý způsob je vypořádání částky rozdílu mezi domluveným a aktuálním kurzem (tzv. non delivery). Zde se jedná o forward bez vypořádání v nominálních objemech.

RoBot: Online obchodní platforma k uzavírání obchodů s měnovými instrumenty. Klientům umožňuje obchodovat se širokou nabídkou měnových párů. Podmínkou je mít u banky vedené alespoň dva cizoměnové účty nebo multiměnový účet.

FX opce: Banka nákup či prodej nejrozličnějších druhů opcí.

Měnový swap: Jde o kombinaci služeb Měnové konverze a Měnový forward. V den sjednání obchodu dojde k výměně jistin ve dvou měnách a současně dohody o budoucí zpětné výměně za fixní kurz. Tato dohoda může být uzavřena na dobu od 3 dnů až maximálně 18 měsíců. (*rb.cz, 2022*)

7.2 Aplikace E-Start

Jelikož je v této práci hojně využita právě tato aplikace, je nutné si ji krátce představit a přiblížit, jak funguje a také jak a proč vlastně vznikla.

Aplikace vznikla jako vyústění projektu Systém kurzové prevence, na kterém se pod záštitou Ministerstva průmyslu a obchodu, agentury CzechTrade a za finanční podpory Technologické agentury ČR v rámci Programu ÉTA podíleli odborníci z Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. (*mpo.cz, 2020*)

Tato aplikace slouží především pro malé a střední podniky a startupy pro stanovení velikosti kurzového rizika při vzniku závazku či pohledávky. Zjednodušeně řečeno aplikace uživatelům pomůže určit, o kolik může při uzavření obchodu v cizí měně přijít, a to za pomoci dvou ukazatelů. Jednak řekne, co se pohledávce a závazku, který je právě v cizí měně uzavírán, historicky nejhoršího stalo a dále částku, kterou ztráta historicky překročila ve 30, 10, 5 a 1 % případů. Aplikace dále predikuje možnou ztrátu, respektive její rozdělení do budoucna, pokud v době zaplacení bude převáděna částka zpět například do českých korun. Tímto způsob lze propočítat obchody s 32 různými měnami, které je možné libovolně kombinovat. Výsledky tedy mohou usnadnit rozhodování o způsobu zajištění rizika a vyplývající ztráty. (*businessinfo.cz, 2020*)

Výsledná aplikace E-start – Systém prevence kurzového rizika uživateli poskytne odpověď na následující otázky:

1. Jakou nejhorší ztrátu bych zaznamenal v případě mého obchodu z pohledu historie, konkrétně za posledních 20 let?
2. Je měna, ve které chci či jsem nucen obchodovat, dostatečně stabilní?
3. Jaká bude pravděpodobně ztráta u mého obchodu v době splatnosti?

Pozornost je tedy zaměřena primárně na negativní aspekty takových kontraktů, byť je jasné, že mohou být i ziskové. „Cílem aplikace není spekulace s měnami, ale odhad kurzových ztrát. Ten obchodníkům umožní kvalifikovaněji rozhodnout, zda dané riziko zajistí, ponesou sami, nebo například zvýší svou marži u daného obchodu, čímž by případně zvýšené kurzové riziko pokryli,“ uvádí Martin Šperl z Ministerstva průmyslu a obchodu. (*mpo.cz, 2020*)

8 Způsoby zajištění vybraného podniku

Tato kapitola se zaměřuje na konkrétní zvolené způsoby zajištění kurzových rizik při obchodu se zahraničím u vybraného podniku.

8.1 Základní informace o podniku

Společnost byla založena v roce 2018 dvěma společníky. Základní kapitál ve výši 1 200 000 Kč se skládá z rovnocenných vkladů obou společníků po 600 000 Kč. Předmětem podnikání je dle obchodního rejstříku výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona a pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor. Konkrétně činnost podniku spočívá v tom, že nakupuje a prodává zboží, převážně sportovní oblečení a sportovní potřeby, které zakoupí v zahraničí a následně prodá tuzemským odběratelům.

Zajištění

Nákupy ze zahraničí jsou prováděny v dolarech. Pro tyto obchody podnik využívá u své banky různé způsoby zajištění.

Zaučtování a dopady do účetnictví

U tohoto podniku jsou zkoumány dva případy zajištění. První způsob je uzavření spotového obchodu a druhým je devizový swap. Nejdříve je u každého obchodu zjištěna výše reálné ztráty/zisku za předpokladu, že neproběhlo žádné zajištění. V následujícím kroku je zisk/ztráta propočítána se zohledněním prostředku zajištění, který se podnik rozhodl využít. Nakonec je závazek detailněji analyzován za pomoci aplikace E-start.

8.2 1. případ – spotový obchod

Podnik se rozhodl realizovat obchod se zahraničím a pro zajištění realizoval spotový obchod u své banky. Konfirmace spotového obchodu je v příloze č. 2. Faktura v příloze č. 1 vykazuje, že 23.05.2018 vznikl společnosti při nákupu zboží z Číny závazek ve výši 79 068,50 USD. Datum splatnosti je 23.07.2018.

8.2.1 Reálná ztráta/zisk v případě, že by se společnost nezajišťovala

V této části bude stanovena výše reálné ztráty nebo reálného zisku, který by obchod přinesl v případě, že by se podnik nerozhodl pro žádný způsob zajištění proti kurzovému riziku.

Závazek: 79 069 USD

Datum počátku: 23.05.2018

Dle ČNB byl kurz k 23.05.2018 22,041 USD/CZK a hodnota závazku pak činila 1 743 355 CZK.

Datum splatnosti: 23.07.2018

Počet dní do splatnosti: 61

Hodnota závazku 79 069 USD činí k datu 23.7.2018 1 744 657,48 CZK (ČNB 22,065)

Reálná ztráta: **1 744 658 CZK** (museli zaplatit v červenci) – **1 743 355 CZK** (měli zaplatit v květnu) = **1 303 CZK**. Tato ztráta by se promítla do nákladů firmy v podobě kurzové ztráty.

Tabulka 1: Zachycení případu v účetnictví (reálná ztráta)

Datum	Text	Částka (CZK)	MD	D
23.05.2018	Vznik závazku (nákup zboží)	1 743 355	132	321
23.07.2018	Úhrada závazku	1 744 658	321	221
23.07.2018	Kurzový rozdíl	1 303	563	321

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 1 ukazuje způsob zachycení případu v účetnictví podniku. Nejdříve je zaúčtován nákup zboží na účtu 132 – Zboží na skladě a v prodejnách oproti účtu 321 – Dodavatelé-závazky z obchodních vztahů. Úhrada závazku snižuje účet 221 – Bankovní účty a zaúčtována je oproti účtu 321. Kurzový rozdíl je zaúčtován na nákladovém účtu 563 – Kurzové ztráty oproti účtu 321.

8.2.2 Zajištění

Společnost se rozhodla uzavřít spotový obchod u své banky České spořitelny, a. s. V konfirmaci spotového obchodu, která je v příloze č. 2, je sjednáno, že klient od banky nakoupí 79 068,50 USD za 1 722 111,93 CZK, při sjednaném kurzu 21,78 USD/CZK.

Podívejme se na tabulku č. 2. Zde můžeme vidět pohyby na účtu 261 – Peníze na cestě, kde se promítly pohyby mezi 221000 - korunovým (cs_192_czk) a 221003 - dolarovým (cs_022_usd) bankovním účtem. Z této transakce vyplynul kurzový rozdíl ve výši 79,08 CZK, který je zachycený na příslušném účtu 663000 – Kurzové zisky.

Tabulka 2: Zachycení v účetnictví (zajištění)

Datum	Text	Částka (CZK)	MD	D
23.05.2018	Vznik závazku	1 743 355	132	321
11.06.2018	Převod mezi účty	1 722 111, 93	261	221
11.06.2018	Převod mezi účty 79 068, 5 USD	1 722 191, 01	221003	261
11.06.2018	Úhrada závazku 79 068,5 USD	1 743 355	321	221003
11.06.2018	Kurzový rozdíl 261	79, 08	261	663

Zdroj: vlastní zpracování

8.2.3 Propočet aplikace E-start

Podívejme se na propočet dané situace pomocí aplikace E-start, tedy zda by mělo pro společnost smysl ji využít jako podklad pro rozhodnutí o zajištění. Pro srovnání a demonstraci vlivu vývoje kurzu na velikost závazku byla pomocí E-startu propočítána výchozí situace pro rok 2018, 2019 a 2020.

Rok 2018 – výchozí situace:

Datum počátku: 23.05.2018

Závazek: 79 069 USD

Datum splatnosti: 23.07.2018

Počet dní do splatnosti: 61

Hodnota závazku 79 069 USD činí dle aplikace E-start (kurz ECB) k datu 23.05.2018 1 743 259 CZK.

Dle ČNB byl kurz k 23.05.2018 22,041 USD/CZK a hodnota závazku pak činila 1 743 355 CZK.

Vyhodnocení historie vývoje kurzu CZK/USD – co se Vašemu závazku stalo nejhoršího v minulosti

K výše uvedenému datu činí historicky nejvyšší ztráta pro Váš závazek se splatností 61 dní 451 631 CZK.

- V 30 % případů byla ztráta vyšší než 34 566 CZK nebo 1 568 USD, v 70 % případů byla ztráta nižší než tyto částky nebo to byl zisk

- V 10 % případů byla ztráta vyšší než 110 616 CZK nebo 5 017 USD, v 90 % případů byla ztráta nižší než tyto částky nebo to byl zisk
- V 5 % případů byla ztráta vyšší než 152 594 CZK nebo 6 921 USD, v 95 % případů byla ztráta nižší než tyto částky nebo to byl zisk
- V 1 % případů byla ztráta vyšší než 259 134 CZK nebo 11 754 USD, v 99 % případů byla ztráta nižší než tyto částky nebo to byl zisk

Tabulka č. 3 zachycuje historický vývoj kurzu za posledních 20 let v podobě pravděpodobností minimálních ztrát v měnách CZK a USD. Dle aplikace je 30 % pravděpodobnost ztráty v minimální výši 34 566 CZK a 1 568 USD. S 1 % pravděpodobností ztráta dosáhla minimálně 259 134 CZK a 11 754 USD.

Tabulka 3: Historický vývoj kurzu CZK/USD

Četnost	Dolní hranice ztráty v CZK	Dolní hranice ztráty v USD
30 % případů	34 566	1 568
10 % případů	110 616	5 017
5 % případů	152 594	6 921
1 % případů	259 134	11 754

Zdroj: aplikace E-start, vlastní zpracování

Predikce ztráty

Tabulka č. 4 podává odhad výše ztráty opět s různými pravděpodobnostmi. Z tabulky lze vyčíst, že s 30 % pravděpodobností se ztráta bude pohybovat na dolní hranici 4 479 CZK nebo 203 USD a naopak s 1 % pravděpodobností bude dolní hranice ztráty 104 688 CZK nebo 4 748 USD.

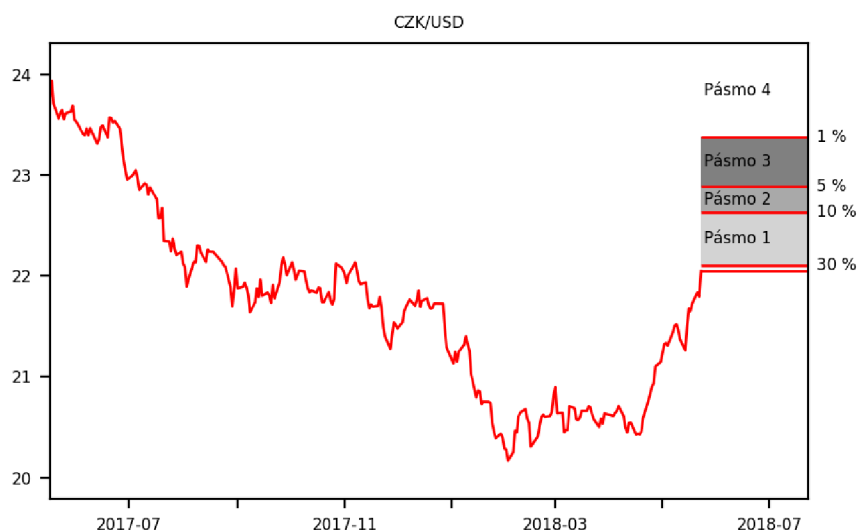
Tabulka 4: Odhadovaná výše ztráty

Četnost	Dolní hranice ztráty v CZK	Dolní hranice ztráty v USD	Pásmo
30 % případů	4 479	203	1 - 4
10 % případů	45 906	2 082	2 - 4
5 % případů	66 131	3 000	3 - 4
1 % případů	104 688	4 748	4

Zdroj: aplikace E-start, vlastní zpracování

Na tabulku č. 4 pak navazuje obrázek č. 5, který zobrazuje očekávaný vývoj kurzu. Kurzy jsou zde rozděleny do 4 pásem dle velikosti pravděpodobností. Pásma pak přibližují, kde se bude kurz pohybovat.

Obrázek 5: Kurz CZK/USD

Zdroj: aplikace E-start

Predikce ztráty za roky 2018 – 2020

Tabulka 5: Historický vývoj kurzu CZK/USD

Dolní hranice ztráty v CZK			
Četnost	2018	2019	2020
30 % případů	34 566	36 184	36 124
10 % případů	110 616	114 930	123 076
5 % případů	152 594	155 091	170 057
1 % případů	259 134	264 549	284 778

Zdroj: aplikace E-start, vlastní zpracování

V tabulce č. 5 je zachycen vývoj dolní hranice ztráty v CZK za roky 2018 – 2020. Je zde patrný rostoucí trend minimální ztráty. U méně četných případů lze pozorovat výraznější růst. Pro rok 2020 jsou předpovídány největší ztráty za sledovaný interval. Predikční model pracuje s kurzy za předcházející 3 měsíce, a jestliže je v tomto období kurz volatilnější, tak přirozeně hrozí vyšší ztráty.

Reálná ztráta/zisk 2019:

Hodnota závazku k 23.05.2019: $79\,069 * 23,181$ (ČNB) = 1 832 898,49 CZK

Hodnota závazku k 23.07.2019: $79\,069 * 22,866$ (ČNB) = 1 807 991,75 CZK

Ztráta/zisk: $1\,832\,898,49 - 1\,807\,991,75 =$ zisk **24 907 CZK**

Reálná ztráta/zisk 2020:

Hodnota závazku k 23.05.2020: $79\,069 * 24,953$ (ČNB) = 1 973 008,76 CZK

Hodnota závazku k 23.07.2020: $79\,069 * 22,766$ (ČNB) = 1 800 084,85 CZK

Ztráta/zisk: $1\,973\,008,76 - 1\,800\,084,85 =$ zisk **172 924 CZK**

Tabulka 6: Odhadovaná výše ztráty

Dolní hranice ztráty v CZK			
Četnost	2018	2019	2020
30 % případů	4 479	43 648	96 373
10 % případů	45 906	76 839	202 470
5 % případů	66 131	92 973	255 293
1 % případů	104 688	123 606	357 863
Reálná ztráta/zisk	1 303 (ztráta)	24 907 (zisk)	172 924 (zisk)

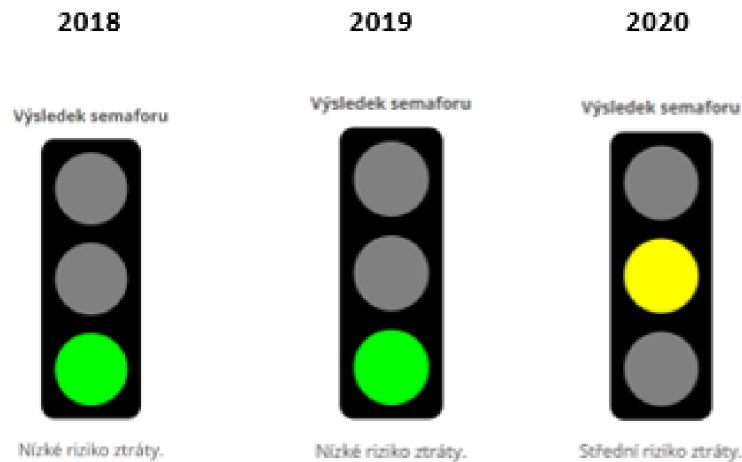
Zdroj: aplikace E-start, vlastní zpracování

Tabulka č. 6 zachycuje predikovaný vývoj kurzu a lze zde pozorovat rostoucí tendenci dolní hranice ztráty. Mezi roky 2019 a 2020 je viditelný velký rozdíl v očekávaných ztrátách. Výše minimální ztráty v roce 2020 je bez mála trojnásobně vyšší oproti předchozímu období. Tabulka rovněž zachycuje výše vypočtených reálných zisků/ztrát. V roce 2018 vyšla reálná ztráta ve výši 1 303 CZK. V následných dvou obdobích vyšel zisk. Z toho je patrné, jak byl v těchto obdobích kurz vysoce volatilní.

Vyhodnocení dle semaforu

Z výsledků historických vývoje kurzů i odhadovaných výší ztrát vyplývá, že čím vzdálenější rok od výchozího roku 2018, tím se potenciální ztráta, a tedy i kurzové riziko zvyšuje. Tento fakt je potvrzen i výsledky semaforů dle obrázku č. 6, kde je rok 2020 označen středním rizikem ztráty. Oproti tomu jsou roky 2018 a 2019 vyhodnoceny jako nízké riziko ztráty. Výše reálné ztráty byla pro rok 2018 určena na 1 303 CZK. V následujícím období vyšel zisk 24 907 CZK a v roce 2020 pak výše reálného zisku dosáhla 172 924 CZK. Je zde demonstrována volatilita měnového kurzu, kdy je vidět rostoucí tendence potenciální ztráty, ale i reálných ztrát a zisků.

Obrázek 6: Výsledek semaforu

Zdroj: aplikace E-start

8.3 2. případ – devizový swap

Dalším příkladem je opět přeshraniční kontrakt, kdy byl uzavřen devizový swap. Společnost se zajistila u své banky České spořitelny, a. s. sjednáním devizového swapu. Konfirmace devizového swapu, kterou se podnik rozhodl uzavřít u své banky je v příloze č. 4. Doklad v příloze č. 3 vykazuje, že 23.08.2018 vznikl společnosti při nákupu zboží z Číny závazek ve výši 46 115,05 USD. Datum splatnosti je 23.10.2018.

8.3.1 Reálná ztráta/zisk v případě, že by se společnost nezajišťovala

Nejdříve bude stanovena výše reálné ztráty nebo reálného zisku, který by obchod přinesl v případě, že by se podnik rozhodl závazek žádným způsobem proti kurzovému riziku nezajistit.

Závazek: 46 115 USD

Datum počátku: 23.08.2018

Dle ČNB byl kurz k 23.08.2018 22,207 USD/CZK a hodnota závazku pak činila 1 024 075 CZK.

Datum splatnosti: 23.10.2018

Počet dní do splatnosti: 61

Hodnota závazku 46 115 USD činí k datu 23.10.2018 1 037 126 CZK (ČNB 22,49)

Reálná ztráta: 1 037 126 CZK (museli zaplatit v říjnu) – 1 024 075 CZK (měli zaplatit v srpnu) = **13 051 CZK**. Tato částka se promítne na účet kurzových ztrát.

Tabulka 7: Zachycení případu v účetnictví

Datum	Text	Částka (CZK)	MD	D
23.08.2018	Vznik závazku (nákup zboží)	1 024 075	132	321
23.10.2018	Úhrada závazku	1 037 126	321	221
23.10.2018	Kurzový rozdíl	13 051	563	321

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 7 ukazuje dopad obchodu do účetnictví podniku. V prvním kroku je zaúčtován vznik závazku na účet 321 – Dodavatelé-závazky z obchodních vztahů oproti tomu se nákup zboží projeví na účtu 132 – Zboží na skladě a v prodejnách. Úhrada závazku je zaúčtována na účtu 321 a zároveň snižuje účet 221 – Bankovní účty. Nakonec je zaúčtován kurzový rozdíl na nákladovém účtu 563 – Kurzové ztráty oproti účtu 321.

8.3.2 Zajištění

Společnost se zajistila u své banky České spořitelny, a. s. sjednáním devizového swapu. V confirmaci devizového swapu, která je v příloze č. 4 je uvedena počáteční výměna 24.08.2018 se spotovým kurzem 22,30 USD/CZK. Konečná výměna je pak sjednána na 30.10.2018 s termínovým kurzem 22,225 USD/CZK.

Devizový swap se tedy skládá ze dvou kroků.

Krok 1.: Vypořádání počáteční výměny proběhne tak, že podnik zaplatí bance částku referenční měny (I) 1 028 365,62 CZK a obdrží od banky částku měny vypořádání (I) 46 115,05 USD.

Krok 2.: Konečná výměna je vypořádána tak, že podnik zaplatí bance částku měny vypořádání (II) 46 115,05 USD a banka zaplatí částku referenční měny (II) 1 024 906,99 CZK.

Tabulka č. 8 zachycuje pohyby na účtu 261 – Peníze na cestě. Zde je zaznamenán pohyb na bankovním účtu (221). Pohyb z 24.08.2018 zachycuje počáteční a pohyb z 30.10.2018 konečnou výměnu dle sjednaného devizového swapu. Na základě těchto transakcí vznikl kurzový rozdíl ve výši 3 458,63 CZK, který je zaúčtován na účtu 563000 – Kurzové ztráty.

Tabulka 8: Zachycení případu v účetnictví

Datum	Text	Částka (CZK)	MD	D
24.08.2018	Převod mezi firemními účty	1 028 365, 62	261	221
31.10.2018	Převod mezi firemními účty	1 024 906, 99	221	261
31.10.2018	Kurzový rozdíl	3 458, 63	563	261

Zdroj: vlastní zpracování

8.3.3 Propočet aplikace E-start

Podívejme se na propočet dané situace pomocí aplikace E-start, tedy zda by mělo pro společnost smysl ji využít jako podklad pro rozhodnutí o zajištění. Pro srovnání a demonstraci vlivu vývoje kurzu na velikost závazku byla pomocí E-startu propočítána výchozí situace pro rok 2018, 2019 a 2020.

Rok 2018 – výchozí situace:

Datum počátku: 23.08.2018

Závazek: 46 115 USD

Datum splatnosti: 23.10.2018

Počet dní do splatnosti: 61

Hodnota závazku 46 115 USD dle aplikace E-start (kurz ECB) k datu 23.08.2018 činí 1 024 056 CZK.

Dle ČNB byl kurz k 23.08.2018 22,207 USD/CZK a hodnota závazku pak činila 1 024 076 CZK.

Vyhodnocení historie vývoje kurzu CZK/USD – co se Vašemu závazku nejhoršího stalo v minulosti

K výše uvedenému datu činí historicky nejvyšší ztráta pro Váš závazek se splatností 61 dní 265 305 CZK

- V 30 % případů byla ztráta vyšší než 20 382 CZK nebo 918 USD, v 70 % případů byla ztráta nižší než tyto částky nebo to byl zisk
- V 10 % případů byla ztráta vyšší než 64 351 CZK nebo 2 898 USD, v 90 % případů byla ztráta nižší než tyto částky nebo to byl zisk

- V 5 % případů byla ztráta vyšší než 86 652 CZK nebo 3 902 USD, v 95 % případů byla ztráta nižší než tyto částky nebo to byl zisk
- V 1 % případů byla ztráta vyšší než 147 808 CZK nebo 6 656 USD, v 99 % případů byla ztráta nižší než tyto částky nebo to byl zisk

Tabulka č. 9 zachycuje historický vývoj kurzu v podobě pravděpodobností minimálních ztrát v měnách CZK a USD. Dle aplikace je 30 % pravděpodobnost ztráty v minimální výši 20 382 CZK nebo 918 USD. S 1 % pravděpodobností ztráta dosáhla nejméně 147 808 CZK neboli 6 656 USD.

Tabulka 9: Historický vývoj kurzu CZK/USD

Četnost	Dolní hranice ztráty v CZK	Dolní hranice ztráty v USD
30 % případů	20 382	918
10 % případů	64 351	2 898
5 % případů	86 652	3 902
1 % případů	147 808	6 656

Zdroj: aplikace E-start, vlastní zpracování.

Predikce ztráty

Tabulka č. 10 podává odhad výše ztráty opět s různými pravděpodobnostmi. Z tabulky lze vyčíst, že s 30 % pravděpodobností se ztráta bude pohybovat na dolní hranici 23 063 CZK nebo 1 039 USD a proti tomu s 1 % pravděpodobností bude ztráta přinejmenším 102 274 CZK nebo 4 831 USD.

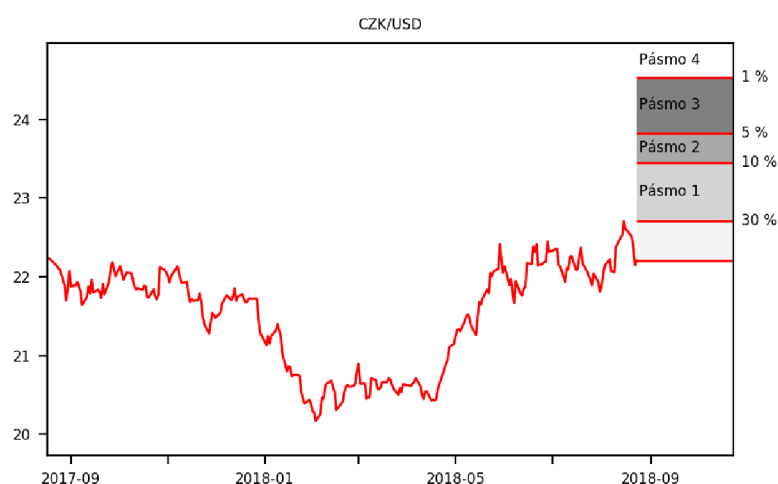
Tabulka 10: Odhadovaná výše ztráty

Četnost	Dolní hranice ztráty v CZK	Dolní hranice ztráty v USD	Pásmo
30 % případů	23 063	1 039	1 - 4
10 % případů	57 656	2 596	2 - 4
5 % případů	74 658	3 362	3 - 4
1 % případů	102 274	4 831	4

Zdroj: aplikace E-start, vlastní zpracování

Na tabulku č. 10 pak navazuje obrázek č. 7, který zobrazuje očekávaný vývoj kurzu. Kurzy jsou zde rozděleny do 4 pásem. Z toho vyplývá, kdy se dle pravděpodobnosti bude kurz pohybovat.

Obrázek 7: Kurz CZK/USD

Zdroj: aplikace E-start

Predikce ztráty za roky 2018 – 2020

Tabulka č. 11 zaznamenává historický vývoj kurzu. Je zde patrné, že minimální ztráta má tendenci každý rok růst. Markantní je pak zvýšení ztráty v roce 2020 oproti roku předchozímu, kdy je rozdíl téměř trojnásobný.

Tabulka 11: Historický vývoj kurzu CZK/USD

Dolní hranice ztráty v CZK			
Četnost	2018	2019	2020
30 % případů	20 382	20 427	96 373
10 % případů	64 351	67 342	202 470
5 % případů	86 652	90 875	255 293
1 % případů	147 808	155 011	357 863

Zdroj: aplikace E-start, vlastní zpracování

Reálná ztráta/zisk 2019:

Hodnota závazku k 23.08.2019: $46\,115 * 23,274$ (ČNB) = 1 073 280,51 CZK

Hodnota závazku k 23.10.2019: $46\,115 * 23,051$ (ČNB) = 1 062 996,87 CZK

Ztráta/zisk: $1\,073\,280,51 - 1\,062\,996,87$ = zisk **10 284 CZK**

Reálná ztráta/zisk 2020:

Hodnota závazku k 23.08.2020: $46\,115 * 22,168$ (ČNB) = 1 022 277,32 CZK

Hodnota závazku k 23.10.2020: $46\,115 * 22,961$ (ČNB) = 1 058 846,52 CZK

Ztráta/zisk: $1\,022\,277,32 - 1\,058\,846,52 =$ ztráta **36 569 CZK**

Tabulka 12: Odhadovaná výše ztráty

Dolní hranice ztráty v CZK			
Četnost	2018	2019	2020
30 % případů	23 063	19 297	16 522
10 % případů	57 656	39 546	53 108
5 % případů	74 658	49 394	71 117
1 % případů	102 274	68 104	105 718
Reálná ztráta/zisk	13 051 (ztráta)	10 284 (zisk)	36 569 (ztráta)

Zdroj: aplikace E-start, vlastní zpracování

V tabulce č. 12 je zachycena odhadovaná výše ztráty v letech 2018 až 2020. Zde je vidět v roce 2019 pokles ztráty oproti roku 2018 a naopak v roce 2020 je opětovný nárůst ztráty oproti předešlému roku. Tento kolísající trend kopírují i reálné ztráty a zisky. V roce 2018 byla vypočtena ztráta, v následujícím roce zisk a v posledním opět ztráta.

Vyhodnocení dle semaforu

Výsledky semaforů, jak vidíme na obrázku č. 8, kopírují trend, který byl zachycen při odhadech dolní hranice ztráty pro roky 2018 – 2020. Rok 2018 zaznamenával vyšší ztrátu, která v roce 2019 poklesla a následně v roce 2020 opět stoupla. Tuto situaci reprezentují i výsledky semaforů, jelikož rok pro rok 2018 je vysoké riziko ztráty, v roce 2019 je riziko ztráty nízké a v posledním roce je opět riziko vysoké. Vzhledem k tomuto vyhodnocení bylo od podniku moudré, že se rozhodlo proti riziku zajistit. Reálná ztráta byla pro rok 2018 vypočtena ve výši 13 051 CZK. Pro rok 2019 vyšel zisk ve výši 10 284 CZK a v roce 2020 opět ztráta, a to ve výši 36 569 CZK. Zajištění přineslo podniku ztrátu 3 458,63 CZK. Vzhledem k tomu, že aplikace E-start vyhodnotila tento obchod za poměrně rizikový, je tato výše ztráty akceptovatelná a je dobře, že se podnik proti kurzovému riziku zajistil.

Obrázek 8: Výsledek semaforu

Zdroj: aplikace E-start

8.4 Měnová doložka - příklad

Měnová doložka může být smluvně ujednána například takto:

„Stanovená kupní cena je sjednána s kurzem 1 EUR = 25 CZK. V případě, že se kurz změní o více než 2 %, změní se i kupní cena ve stejném poměru.“

Uveďme si situaci využití měnové doložky na jednom z příkladů, kterými jsme se dosud zabývali:

Strany si mezi sebou ujednaly obchod v hodnotě 46 115 USD. Do kontraktu zahrnují měnovou doložku následovně:

„Stanovená kupní cena je sjednána s kurzem 1 USD = 23 CZK. V případě, že se kurz změní o více než 2 %, změní se i kupní cena ve stejném poměru.“

Za těchto stanovených podmínek mohou vzniknout 3 možné následující situace: kurz se nikterak nezmění a měnová doložka tedy nebude uplatněna nebo dojde k oslabení či posílení kurzu a dojde tak ke vzniku ztráty nebo naopak kurzového zisku.

Situace č. 1:

Nedojde ke změně kurzu. Bude platit sjednaný kurz 23 CZK/USD při datu sjednání stejně jako vypořádání. Měnová doložka tak nebude využita.

Cena: 23 CZK/USD * 46 115 USD = 1 060 645 CZK

Zaúčtování:

Kontrakt bude zaúčtován za sjednanou cenu 1 060 645 CZK. V tabulce č. 13 lze vidět, že se nákup zboží projeví na účtu 132 – Zboží na skladě a v prodejnách oproti účtu 321 – Dodavatelé-závazky z obchodních vztahů. Úhrada závazku je zaúčtována na účtu 321 a zároveň snižuje účet 221 – Bankovní účty.

Tabulka 13: Zachycení případu v účetnictví

Datum	Text	Částka (CZK)	MD	D
23.08.2018	Vznik závazku (nákup zboží)	1 060 645	132	321
23.10.2018	Úhrada závazku	1 060 645	321	221

Zdroj: vlastní zpracování

Situace č. 2:

Dojde k vychýlení kurzu o více než 2 %. Dojde k oslabení kurzu na 25 CZK/USD.

Výchozí situace: 23 CZK/USD * 46 115 USD = 1 060 645 CZK

Oslabení kurzu: 25 CZK/USD * 46 115 USD = 1 152 875 CZK

Ztráta: 1 152 875 CZK – 1 060 645 CZK = 92 230 CZK

Zaúčtování:

Způsob zaúčtování je zachycen v tabulce č. 14. K datu sjednání kontraktu či například doručení zboží bude zaúčtována částka dle stanoveného kurzu v kontraktu. Zaúčtován tedy bude závazek ve výši 1 060 645 CZK. Nákup zboží bude zachycen na účtu 132 – Zboží na skladě a v prodejnách oproti účtu 321 – Dodavatelé-závazky z obchodních vztahů. Následná úhrada závazku je zaúčtována na účtu 321 a zároveň snižuje účet 221 – Bankovní účty. V době uskutečnění platby však dojde ke změně kurzu a závazek bude mít hodnotu 1 152 875 CZK. Závazek bude tedy navýšen o 92 230 CZK vystavením nového dokladu se závazkem ve výši 1 152 875 CZK či vystavením dodatečného dokladu na 92 230 CZK. Změna se promítne zvýšením závazku na účtu 321 a úhrada pak snižuje bankovní účet, tedy účet 221.

Tabulka 14: Zachycení případu v účetnictví

Datum	Text	Částka (CZK)	MD	D
23.08.2018	Vznik závazku (nákup zboží)	1 060 645	132	321
23.10.2018	Úhrada závazku	1 060 645	321	221
Změna kurzu				
23.10.2018	Navýšení závazku	92 230	132	321

Zdroj: vlastní zpracování

Situace v případě použití měnové doložky:

Nová cena: $1\,060\,645 \text{ CZK} / 25 \text{ CZK/USD} = 42\,426 \text{ USD}$

Vlivem měnové doložky dojde k úpravě výsledné částky závazku na 42 426 EUR. Tímto krokem dojde ochraně dlužníka před změnou kurzu. Dojde k přepočtení, aby hodnota závazku v CZK zůstala stejná. Kupující je tedy chráněn před kurzovou ztrátou.

Situace č. 3:

Dojde k vychýlení kurzu o více než 2 %. Dojde k posílení měny na 21 CZK/USD

Výchozí situace: $23 \text{ CZK/USD} * 46\,115 \text{ USD} = 1\,060\,645 \text{ CZK}$

Posílení kurzu: $21 \text{ CZK/USD} * 46\,115 \text{ USD} = 968\,415 \text{ CZK}$

Zisk: $1\,060\,645 \text{ CZK} - 968\,415 \text{ CZK} = 92\,230 \text{ CZK}$

Zaučtování:

V tabulce č. 15 jsou zachyceny související účetní případy. K datu sjednání kontraktu či například doručení zboží bude zaučtována částka dle stanoveného kurzu v kontraktu. Zaučtován tedy bude závazek ve výši 1 060 645 CZK. V době uskutečnění platby však dojde ke změně kurzu a závazek bude mít hodnotu 968 415 CZK. Závazek bude tedy snížen o 92 230 CZK vystavením nového dokladu se závazkem ve výši 968 415 CZK či vystavením dobropisu k původnímu dokladu na 92 230 CZK. Zaučtování je v podstatě analogické předchozímu způsobu účtování. Změna nastává ve chvíli, kdy dojde k posílení měny a tím ke snížení závazku. To se promítne zcela opačně oproti předchozí situaci, kdy se závazek snižoval. Čili v tomto případě se ponizuje účet závazků 321 a na účet 221 bude přijata platba 92 230 CZK.

Tabulka 15: Zachycení případu v účetnictví

Datum	Text	Částka (CZK)	MD	D
23.08.2018	Vznik závazku (nákup zboží)	1 060 645	132	321
23.10.2018	Úhrada závazku	1 060 645	321	221
Změna kurzu				
23.10.2018	Snížení závazku	92 230	321	132

Zdroj: vlastní zpracování

Situace v případě použití měnové doložky:

Nová cena: $1\,060\,645 \text{ CZK} / 21 \text{ CZK/USD} = 50\,507 \text{ USD}$

Dojde k navýšení nákupní ceny na 50 507 USD. Prodávající je v tomto případě ochráněn před kurzovou ztrátou. Dojde k navýšení ceny v USD. Kupující zároveň nebude inkasovat zisk vyplývající ze změn kurzů.

9 Závěr

Výstupem této práce je nahlédnutí na měnová rizika z pohledu právního a zároveň z pohledu účetního. Právně jsou ukotveny jednotlivé způsoby zajišťování, ale i způsoby jejich správného zachycení do účetnictví podniků. Teoretický základ této myšlenky je prezentován v první polovině této práce. V dnešní globalizované ekonomice se podnikající jednotky neustále zabývají přeshraničním obchodem, a proto je považováno zajišťování se proti kurzovým rizikům za čím dál více důležitým aspektem prosperujícího podniku. Důkazem toho je i nepřeborné množství bankovních produktů, které finanční instituce v této oblasti nabízí svým klientům. Jedna z kapitol této práce představuje poměrně pestrou nabídku produktů pro zajišťování těch největších institucí.

Pro zkoumání kurzových rizik jsou využity dva skutečně uzavřené cizoměnové obchody. Prvním z příkladů je nákup zboží z Číny v hodnotě 79 068,5 USD z 23.5.2018 s dvouměsíční lhůtou splatnosti. Analýza vývoje kurzu byla provedena za roky 2018 až 2020. Výstupem zkoumání je odhad dolní hranice ztráty s pravděpodobností 30 %, 10 %, 5 % a 1 %. Výsledky přinesly rostoucí trend dolní hranice ztráty. Rok 2020 dokonce predikoval ztrátu téměř trojnásobně vyšší oproti roku 2018. Rok 2020 byl vyhodnocen středně rizikovou ztrátou, kdežto předchozí dva roky byly hodnoceny nízkým rizikem ztráty. Skutečně vypočtená ztráta vyšla pouze pro první období a pro následné dva roky vyšel zisk. Tyto výsledky přinesly poznatek o tom, jak vysoce volatilní kurz amerického dolaru vůči české koruně byl.

Druhý zkoumaný kontrakt byl nákup Číny za 46 115,05 USD, který byl uzavřen 23.8.2018 s datem splatnosti 23.10.2018. V tomto případě se projevil kolísavý trend ztrát. Odhadovaná výše ztráty se v roce 2019 snížila oproti předchozímu roku a v poslední roce opět stoupla. Stejný trend je kopírován i reálnými ztrátami a zisky, kdy vyšel zisk v roce 2019 a v ostatních dvou letech vyšla ztráta. Rok 2018 byl proto vyhodnocen jako vysoké riziko ztráty, pro rok 2019 je riziko ztráty nízké a poslední rok je riziko opět vysoké.

Oba příklady dokázaly, že kurz byl vysoce volatilní, hrozily vysoké ztráty, ale i zisky. Přestože se obchody realizovaly v řádu pár měsíců od sebe, pro sledovaná období vycházela rozličná vyhodnocení rizik ztrát. U prvního případu byl trend rostoucí, ale v druhém případě byl kolísavý. Bylo tedy dostatečně demonstrováno, že kurzové riziko

je důležité zkoumat. Podnik se v druhém případě zajistil sjednáním devizového swapu a tím si zajistil ztrátu pouze 3 458, 63 CZK. Kdyby se nezajistil, přinesl by mu obchod ztrátu 13 051 CZK. Nejhorším možným scénářem byla pro dané období minimální ztráta 102 274 CZK.

Nejvhodnější demonstrace spojení právních a účetních aspektů kurzových rizik je právě poslední příklad, který se věnuje měnové doložce. Měnová doložka je jakási právní formulace, která se stanovuje při uzavření smlouvy a umožňuje tak ochranu prodávajícího i kupujícího před možnou ztrátou vyplývající ze změn měnových kurzů. Na příkladu měnové doložky, kdy byl vytvořen fiktivní příklad z jednoho ze zkoumaných kontraktů je patrné, že vysoká volatilita kurzu zvyšuje či naopak snižuje při takto vysoké částce hodnotu kontraktu o nemalé částky. Při oslabení kurzu z výchozího 23 CZK/USD na 25 CZK/USD dochází ke vzniku ztráty ve výši 92 230 CZK. Naopak při posílení kurzu na 21 CZK/USD vzniká zisk ve výši 92 230 CZK. Tento příklad demonstruje vliv volatility kurzu na přeshraniční obchod. Zde by bylo sjednání měnové doložky vhodné, protože možná ztráta je pro obě strany poměrně vysoká a při změně kurzu ve stanovené hladině 2 % jsou strany před skutečnou změnou kurzu chráněny zafixovaným kurzem 23 CZK/USD. Velkou výhodou má i v tom, že s sebou nenesou žádné vedlejší náklady spojené se zajištěním, kterými je zatížena většina nabízených produktů, jenž pomáhají riziko eliminovat.

Podstatná část práce je postavena na aplikaci E-Start a jejích výpočtech. Aplikace je užitečnou pomůckou pro vedoucí pracovníky malých a středních podniků, kteří se v nepřehledném množství možností zajištění svých rizik až tak dobře neorientují. Mohou si takto pomoci představit, co nejhoršího a co nejlepšího mohou od svých uzavíraných kontraktů očekávat. Pomůže to tedy s promyšlením strategií, jakým způsobem eliminovat rizika kurzových ztrát.

Jsem ráda, že využíváním aplikace pro analýzu kurzového rizika do své práce jsem se podílela na určitém backtestingu aplikace a byť jen malým zlomkem jsem pomohla aplikaci vylepšit.

Summary

This work examines the legal and accounting aspects of exchange rate risks. It addresses various options for hedging and managing exchange rate risks, as well as the regulation of these methods as well as the impact on the accounts of businesses.

Exchange rate developments are analysed on actual closed foreign currency trades and the actual amount of exchange rate loss or exchange rate gain is examined in detail. The analysis is carried out over a period of three years, when the starting period is 2018, which is the year both contracts were concluded.

Part of this work also deals with the monetary clause. This is the most appropriate demonstration of the combination of legal and accounting aspects of exchange rate risks. The monetary clause is a legal formulation that is set out at the conclusion of the contract and thus allows for the protection of both the seller and the buyer from the potential loss resulting from changes in currency exchange rates. The example gives a calculation of the trade in which the monetary clause was negotiated and its impact on the books.

The examples given demonstrate that exchange rates are highly volatile and the issue of hedging exchange rate risks is very important.

Key words: currency risk, foreign exchange gain, foreign exchange loss, monetary clause

Seznam literatury

Knižní zdroje:

1. Machková, H., Černošlávková, E., Sato, A., Kolektiv, (2014), *Mezinárodní obchodní operace: 6., aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Grada Publishing a.s.
2. Jílek, J., (2013), *Finance v globální ekonomice II: Měnová a kurzová politika*. Praha: Grada Publishing a.s.
3. Jílek, J., (2013), *Finance v globální ekonomice I: Peníze a platební styk*. Praha: Grada Publishing a.s.
4. Durčáková, J., Mandel, M., (2010), *Mezinárodní finance, 4. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Management Press
5. Durčáková, J., Mandel, M., (2016), *Mezinárodní finance a devizový trh*. Praha: Albatros Media a.s.
6. Jílek, J., (2013), *Účetnictví podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví*. Praha: Grada Publishing.
7. Kalinová, A., Klíma, M., (2012), *Finanční a právní aspekty obchodních transakcí*. VSEM
8. Řezňáková, M., a kolektiv, (2010), *Řízení platební schopnosti podniku*. Praha: Grada Publishing a.s.
9. Machková, H., (2015), *Mezinárodní marketing: Strategické trendy a příklady z praxe – 4. vydání*. Praha: Grada Publishing a.s.
10. Kislíngrová, E., Nový, I., a kol., (2005), *Chování podniku v globalizujícím se prostředí*. Praha: C.H. Beck
11. Buckley, A., (2004), *Multinational Finance*, Pearson Education
12. Čosović, V. (2018). The Importance of the Foreign Currency Clause in Foreign Business Transactions. Paper presented at FINIZ 2018 - The Role of Financial and Non-Financial Reporting in Responsible Business Operation.
doi:10.15308/finiz-2018-68-72

13. Sudacevski, M. (2017). FOREIGN CURRENCY RISK HEDGING. *Challenges of the Knowledge Society*, , 742-746. Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/1973331324?accountid=9646>
14. Hnilica, J., Fotr, J., (2014), *Aplikovaná analýza rizika ve finančním managementu a investičním rozhodování: 2., aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing a.s.
15. Kislingerová, E., (2001), *Oceňování podniku, 2. přepracované a doplněné vydání*. Praha: C.H. Beck
16. Ševcovicová, E., Šrámková, A., čtvrtletník Bulletin, 3/2016, Komora daňových poradců České republiky, nakladatelství: Wotlters Kluwer ČR a.s.
17. Ambrož, L., (2002), *Oceňování opcí*. Praha: C.H. Beck
18. Rejnuš, O., (2014), *Finanční trhy: 4., aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Grada Publishing a.s.
19. Honzíková, K., (2012), Dopady změn měnových kurzů – IAS 21, Grant Thornton Czech Republic a.s. (<https://www.fucik.cz/publikace/dopady-zmen-menovych-kurzu-ias-21-1/>)
20. Mejstřík, M., Pečená, M., Teplý, P., (2015), *Bankovníctví v teorii a praxi / Banking in Theory and Practice*. Charles University in Prague, Karolinum Press
21. Skálová, J., (2019), *Podvojný účetnictví 2019*. Praha: Grada Publishing a.s.
22. Podhorský, J., (2005), *Účtování a vedení účetnictví v organizačních složkách státu*. POLYGON

Legislativa

1. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
2. Vyhláška č. 500/2002 Sb., Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví
3. Vyhláška č. 501/2002 Sb., Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi
4. Český účetní standard pro podnikatele č. 006 – Kurzové rozdíly

5. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
6. Mezinárodní účetní standard IAS 39 - Finanční nástroje: účtování a oceňování
7. Český účetní standard pro finanční instituce č. 110 – Deriváty
8. Interpretace Národní účetní rady I-42 Cizoměnové pohledávky s opravnou položkou

Internetové zdroje

1. akcentacz.cz (2022). *Webové stránky společnosti AKCENTA CZ, a.s.* Dostupné z: <https://www.akcentacz.cz/sluzby.html>
2. rb.cz (2022). *Webové stránky společnosti Raiffeisenbank a.s.* Dostupné z: <https://www.rb.cz/firmy/financni-a-kapitalove-trhy/rizeni-menoveho-rizika>
3. e15.cz (2019). *Zpravodajský ekonomický deník. Zájem firem o zajištění proti kurzovému riziku slábne.* Autor: ČTK. Datum: 13.1.2019. Dostupné z: <https://www.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/zajem-firem-o-zajisteni-proti-kurzovemu-riziku-slabne-1355321>
4. burzovnisvet.cz (2019). *Internetový portál. Zájem firem o zajištění proti kurzovému riziku slábne.* Autor: Michal Polák. Datum: 14.1.2019. Dostupné z: <https://burzovnisvet.cz/investice/zajem-firem-o-zajisteni-proti-kurzovemu-riziku-slabne/>
5. mpo.cz (2020). *Stránky ministerstva průmyslu a obchodu. Aplikace E-start aneb Systém prevence kurzového rizika.* Autor: CzechTrade. Datum: 23.7.2020. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/aplikace-e-start-aneb-system-prevence-kurzoveho-rizika--255891>
6. businessinfo.cz (2020). *Internetový portál. Aplikace E-start pomůže s kurzovým rizikem hlavně menším firmám a startupům, říká její autorka.* Autor: CzechTrade. Datum: 23.7.2020. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/clanky/aplikace-e-start-pomuze-s-kurzovym-rizikem-hlavne-mensim-firmam-a-startupum-rika-jeji-autorka/>

Aplikace E-Start

<https://var.ef.jcu.cz/>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Základní kategorie devizové expozice a faktor času.....	7
Obrázek 2: Kupní opce: výnosové křivky držitele opce a jejího vypisovatele.....	12
Obrázek 3: Prodejní opce: výnosové křivky držitele opce a jejího vypisovatele	13
Obrázek 4: Ocenění cizoměnové pohledávky v účetnictví.....	23
Obrázek 5: Kurz CZK/USD.....	38
Obrázek 6: Výsledek semaforu.....	40
Obrázek 7: Kurz CZK/USD.....	44
Obrázek 8: Výsledek semaforu.....	46

Seznam tabulek

Tabulka 1: Zachycení případu v účetnictví (reálná ztráta)	35
Tabulka 2: Zachycení v účetnictví (zajištění).....	36
Tabulka 3: Historický vývoj kurzu CZK/USD.....	37
Tabulka 4: Odhadovaná výše ztráty.....	37
Tabulka 5: Historický vývoj kurzu CZK/USD.....	38
Tabulka 6: Odhadovaná výše ztráty.....	39
Tabulka 7: Zachycení případu v účetnictví.....	41
Tabulka 8: Zachycení případu v účetnictví.....	42
Tabulka 9: Historický vývoj kurzu CZK/USD.....	43
Tabulka 10: Odhadovaná výše ztráty.....	43
Tabulka 11: Historický vývoj kurzu CZK/USD.....	44
Tabulka 12: Odhadovaná výše ztráty.....	45
Tabulka 13: Zachycení případu v účetnictví.....	47
Tabulka 14: Zachycení případu v účetnictví.....	48
Tabulka 15: Zachycení případu v účetnictví.....	49

Seznam příloh

Příloha č. 1: Faktura na 79 068,50 USD

Příloha č. 2: Konfirmace spotového obchodu

Příloha č. 3: Faktura na 46 115,05 USD

Příloha č. 4: Konfirmace devizového swapu

Příloha č. 1

COMMERCIAL INVOICE

L/C NO.: 7201805000109LCI
 合约号码
 CONTRACT NO.: RF18004
 客户
 MESSRS:

发票号码
 INV. NO.: RF18004
 日期
 DATE: MAY 23, 2018

装
 PER S.S. YM WELLHEAD 017W
 航期
 DATE OF SHIPMENT: MAY 28, 2018
 船由
 FROM: XIAMEN SEAPORT, CHINA TO ZLIN, CZECH REPUBLIC VIA HAMBURG SEAPORT, GERMANY BY SEA

MAIN MARK	DESCRIPTION OF GOODS	Size	QTY	U. PRICE	AMOUNT			
NUMERO UNO PERFORMANCE TREKKING SHOES	CHILDREN SYNTHETIC SHOES. FOB XIAMEN (INCOTERMS 2010)							
		PI NO	STYLE	COLOUR				
		RF18004	MARTIUS K	SAND	33-35#	1640	US\$8.05	US\$13,202.00
					36-40#	3034	US\$8.50	US\$25,789.00
			MARTEN K	BLUE	33-35#	1640	US\$8.25	US\$13,530.00
					36-40#	3034	US\$8.75	US\$26,547.50
					9348		US\$79,068.50	
TOTAL:				9348 PRS	US\$79,068.50			
SAY TOTAL NINE THOUSAND THREE HUNDRED FORTY EIGHT PAIRS ONLY.								
SAY TOTAL US DOLLARS SEVENTY NINE THOUSAND AND SIXTY EIGHT AND CENTS FIFTY ONLY.								

Příloha č. 2

Česká spořitelna, a.s., Praha 4, Olbrachtova 1929/62, PSČ 140 00, IČ: 45 24 47 82
 Zapsaná v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl B, složka 1171

Komu:
 Email:
 Od: Česká spořitelna, a.s.
 FAX číslo: 224 640 136
 Email: konf@csas.cz
 TELEFON číslo: 956 765 124, 274
 Datum: 11.06.18 11:14:47

DIGITÁLNÍ PODPIS
 Česká spořitelna, a.s.

KONFIRMACE UZAVŘENÉHO OBCHODU SPOT

Datum uzavření obchodu: 11.06.2018
 Valuta zúčtování obchodu: 11.06.2018
 Jméno klienta:
 ČG prodává: 79,068,50 USD
 ve směnném kurzu: 21,78
 a obdržel jako protihodnotu: 1,722,111,93 CZK

ČG a.s. zaplatí částku ve prospěch účtu klienta
 Klient zaplatí částku z účtu

Reference obchodu

Potvrzenou konfirmací prosím začít na fax. číslo 224 641 878, 224 640 138 nebo na email konf@csas.cz. Konfirmací můžete také potvrdit prostřednictvím aplikace BUSINESS 24, pokud máte využití této aplikace dohodnutou ve smlouvě.

V případě nesrovnalosti se prosím obraťte na tel. 956 765 124, 956 765 274. Kontaktní adresa vypořádacího centra: Česká spořitelna, a.s., centrála Praha, Odbor Vypořádání transakcí finančních trhů Budějovická 1518/13a, Praha 4

V případě, že bude mít ČG za klientem splatnou pohledávku plynoucí z této transakce, je ČG oprávněna zúčtovat příslušnou splatnou platbu vůči výše uvedenému účtu klienta a použít peněžní prostředky evidované na daném účtu klienta na úhradu splatné pohledávky z této transakce. Klient dále výslovně souhlasí s tím, že pokud peněžní prostředky na výše uvedeném účtu klienta nebudou dostatečné a zároveň má klient k tomuto účtu zřízen kontokorentní úvěr, je ČG oprávněna použít k úhradě splatné pohledávky plynoucí z této transakce prostředky sjednaného úvěrového rámce a do jeho výše zúčtovat příslušnou splatnou platbu vůči danému účtu klienta, a to i bez zvláštního pokynu anebo žádosti klienta o čerpání kontokorentního úvěru.

Příloha č. 4

Česká spořitelna, a.s., Praha 4, Olbrachtova 1929/62, PSČ 140 00, IČ: 46 24 47 82
Zapsaná v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl B, složka 1171

Komu:
Email:
Od: Česká spořitelna, a.s.
FAX číslo: 224 640 136
Email: konf@csas.cz
TELEFON číslo: 955 765 124, 274
Datum: 24.08.18 12:21:03

KONFIRMACE DEVIZOVÉHO SWAPU

Tato Konfirmace je písemným dokumentem potvrzujícím konkrétní podmínky Transakce, která byla uzavřena ústně (telefonicky) mezi Českou spořitelnou, a.s. (dále jen "Strana A") a klientem (dále jen "Strana B") dne 23.08.2018 na základě Rámcové smlouvy o obchodování na finančním trhu (dále jen "Smlouva").

Prosíme, podepište a vraťte nám zpět tuto Konfirmaci co nejdříve.

Ústní (telefonická) dohoda o Transakci spolu se Smlouvou představují dohodu o Transakci mezi námi dosaženou a jako taková obsahuje všechny podmínky uzavřené Transakce. Pojmů zde jinak nedefinovaných je používáno ve významu jim přiřazenému ve Smlouvě.

Konkrétní podmínky Transakce – Devizový swap – uzavřené mezi Stranou A a Stranou B jsou následující:

Naše referenční číslo: FX00001444914, FX00001444915
Datum obchodu: 23.08.2018

POČÁTEČNÍ VÝMĚNA

Počáteční datum vypořádání: 24.08.2018
Částka Měny vypořádání I: 46.115,05 USD
Částka Referenční měny I: 1.028.365,62 CZK
Spotový kurz: 22,30
Podmínky vypořádání počáteční výměny: K Počátečnímu Datu vypořádání Strana B zaplatí Straně A Částku Referenční měny I a Strana A zaplatí Straně B Částku Měny vypořádání I.

Bankovní spojení pro účely placení: 7721732

Částky Referenční měny I:

Bankovní spojení pro účely placení: 7722022

Částky Měny vypořádání I:

821100465300

-1-

